

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” DIN TÎRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT

-REZUMAT-

CONDUCĂTORI ȘTIINȚIFICI:

Prof. univ. dr. Cornel Moraru

Prof. univ. dr. Iulian Boldea

DOCTORAND:

Szilágyi (căs. Szövérfi) Judit- Mária

TÎRGU MUREȘ

2016

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” DIN TÎRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**OCTAVIAN PALER: CONȘTIINȚĂ ȘI SCRITURĂ
(MONOGRAFIE)**

-REZUMAT-

**CONDUCĂTORI ȘTIINȚIFICI:
Prof. univ. dr. Cornel Moraru
Prof. univ. dr. Iulian Boldea**

**DOCTORAND:
Szilágyi (căs. Szövérfi) Judit- Mária**

**TÎRGU MUREȘ
2016**

CUPRINS

Introducere	5
Capitolul I.....	11
Literatură și viață: cadrul contextual și biografic.....	11
1.1. Documente personale - aspecte inedite	11
1.2. Rescriind destinul. Momente și schițe interioare	30
1.3. De ce nevoia de literatură?și de scriitură?	40
Capitolul al II-lea.....	45
Retorica unei conștiințe frământate. Destine literare.....	45
2.1. Conștiința intransigentă: stimulare și simulare.....	45
2.2. Actul contemplării și metaconștiința	62
2.3. Hățișurile ficțiunii	82
Capitolul al III-lea.....	91
Rostirea cuvântului. Confesiune și imaginație	91
3.1. Cuvântul confesiunii. Octavian Paler și remediile împotriva timpului.....	91
3.2. Livrescul și dialogul cultural	115
3.3. Palimpsestul unei sensibilități lirice.....	136
3.3.1. Mit, metaforă și simbol în volumul <i>Umbra cuvintelor</i>	137
3.3.2 Volumul <i>Poeme</i>	150
3.4. Pactul autobiografic/Pactul moral.....	161
3.5. Miticul/ simbolicul/ oniricul	173
Capitolul al IV-lea.....	186
Obsesii identitare și scriitura eului.....	186
4.1. Poetul sau despre crezul artistic al lui Octavian Paler	186
4.2. Identități în mișcare. Receptarea operei de către critica literară și personajul din romanul <i>Viața pe un peron</i>	191
4.3. Personajul din romanul <i>Apărarea lui Galilei</i>	191
4.4. Personajul din romanul <i>Un om norocos</i>	208
Concluzii	222
BIBLIOGRAFIE	229

I. BIBLIOGRAFIA AUTORULUI.....	229
II. BIBLIOGRAFIA CRITICĂ.....	239

OCTAVIAN PALER: CONȘTIINȚĂ ȘI SCRITURĂ (MONOGRAFIE)

Rezumat

Teza de doctorat *Octavian Paler: conștiință și scriitură* își propune să ofere o viziune de ansamblu asupra operei unuia din cei mai semnificativi scriitori români contemporani. Cazul scriitorului Octavian Paler este interesant din cel puțin două unghiuri de abordare: mai întâi, din perspectiva modului în care opera lui Paler este receptată de critica literară, apoi din unghiul modului în care această creație își fascinează cititorii și, nu în ultimul rând, prin destinul literar deloc liniar al scriitorului, ca ființă biografică. Octavian Paler se dezvăluie, după cum observă Nicolae Manolescu, ca un scriitor al contrariilor, un scriitor care se încadrează în contextul generației '60, alături de scriitori precum A.E. Baconsky, Bujor Nedelcovici, Ana Blandiana, Cezar Baltag ș.a., un scriitor a cărui operă încorporează în arhitectura sa interioară meditații filosofice, explorări interioare, diseminări dinamice ale miturilor și simbolurilor, dar și o conștiință morală, toate acestea conferind o perspectivă singulară asupra literaturii. În acest sens, studiul de față va încerca să prezinte contextual opera lui Octavian Paler, punând-o în relație cu biografia scriitorului. Vom încerca să relevăm în ce măsură sunt utile incursiunile în tectonica imaginarului, cum se detașează fluența discursivă, în genuri, specii și expresii dintre cele mai diverse, precum și articulațiile tematice, ale comunicării artistice, dar și conexiunile identitare ale unui scriitor ce parcurge un drum sinuos, din anii '60 până în postcomunism.

Vom încerca să interpretăm opera lui Octavian Paler subliniind modul de configurare a conștiinței sale artistice, prin trasarea conturului unei ipoteze fundamentale: actul de creație este un act de conștiință. Majoritatea operelor lui Paler expun condiția unui individ care filtrează lumea înconjurătoare în conștiința sa, ajungând să interpreteze lumea și să o rost(u)ească printr-o continuă confesiune, ce va îngloba etica sa, forța reînțoarcerii în substratul mitologic, dorința de autocunoaștere și expresia poetică subiectivă, intimă și metaforică.

Alegerea temei este motivată atât prin argumente de tipul afinității electivă cu opera studiată, cât și de natură științifică. În primul rând, ca cititoare am fost fascinată de un scriitor atât de important și de incitant precum Octavian Paler, a cărui operă redă conturul unei personalități complexe, o veritabilă *conștiință*, ce încearcă regândirea umanității, a literaturii, a propriei condiții prin intermediul unui demers pe de o parte ancorat în actualitate, în realitatea

concretă, pe de altă parte dovedind o asumată nostalgie a originarului, miticului, simbolicului. Pe de altă parte, am observat că, dincolo de studiile, recenziile, eseurile dedicate operei sale, există un număr relativ restrâns de studii universitare sau de monografii; dintre acestea voi consemna cele realizate de Cristina Burtea Cioroianu - *Octavian Paler. Studiu monografic*, Lidia Ghiulai, *Octavian Paler între autobiografie și mitologie*, Diana Câmpan, *Octavian Paler – between the patriarchal and the aristocratic level of the national culture*. În alte articole menționate în teză am încercat să realizez o abordare secvențială a operei lui Octavian Paler, fără să neglijez plasarea scriitorului în contextul epocii, într-o încercare de a interpreta opera și prin intermediul biografiei, inserturile autobiografice, reflecțiile faptului de viață fiind diseminate fragmentar în diferite opere ale scriitorului. Tocmai de aceea, acest studiu monografic are ca scop și reunirea faptului biografic cu analizele de texte revelatoare pentru această relație dinamică biografie-operă.

Corpusul de texte al lucrării este unul vast și cuprinde poeme, romane, jurnal intim, jurnal de călătorie, eseuri și pamflete: *Umbra cuvintelor*, *Drumuri prin memorie (Egipt, Grecia)*, *Drumuri prin memorie Italia*, *Mitologii subiective*, *Apărarea lui Galilei*, *Scrisori imaginare*, *Caminante*, *Viața pe un peron*, *Polemici cordiale*, *Un om norocos*, *Un muzeu în labirint*, *Viața ca o coridă*, *Don Quijote în Est*, *Vremea întrebărilor*, *Aventuri solitare*, *Deșertul pentru totdeauna*, *Autoportret într-o oglindă spartă*, *Calomniile mitologice*.

Actualitatea temei poate fi reprezentată de faptul că există o singură lucrare monografică publicată despre personalitatea lui Octavian Paler, care vizează doar anumite aspecte, astfel încât cercetarea noastră are ca opțiune și obiectiv relevant încercarea de a circumscrie în ansamblul operei lui Octavian Paler, în dimensiunile sale cele mai relevante.

O operă atât de complexă impune valorificarea a mai multor metode de cercetare precum analiza biografică, analiza tematico-hermeneutică, analiza culturală și cea naratologică. Multitudinea metodelor derivă din natura complexă, eterogenă a operei și din îmbinarea genurilor și speciilor literare în cadrul fiecărei opere, cu mențiunea că la Octavian Paler totul capătă o amprentă eseistică, fiind o expresie a unui eu frământat, marcat de contradicții asumate cu luciditate și radicalism etic. Demersul nostru va deveni un comentariu interpretativ comprehensiv și sistematic, efectuat prin lecturi secvențiale în care am surprins și reacțiile sau reflecțiile criticii literare și am încercat să radiografiem modul de reactivare a simbolurilor, a miturilor și a temelor recurente în acest univers ficțional. Scenariul critic va fi unul deductiv, valorificând concepte și idei teoretice de natură filosofică, antropologică, culturală, dar și demersul hermeneutic, prin analize de text care își propun să demonstreze unitatea, amploarea, complexitatea, limitele și coerența operei lui Octavian Paler.

Ipoteza tezei de doctorat mizează pe rezistența autorului în fața încercării paradigmatelor socio-culturale de a elimina eul adevărat. Folosind tipologia lui Radu Vancu¹ îl vom încadra pe Octavian Paler în modul confesiv de a rezista în fața antiumanismului modernității. În opinia criticului, această tipologie de scriitori va da consistență eului prin capacitatea acestora de a țese discursuri labirintice, sau, cum ar scrie Umberto Eco, prin modul în care se încearcă crearea unei opere deschise în care se oferă o consistență deosebită umanului. De aici provine și fiorul nostalgic al textului lui Paler, chiar nuanța elegiacă din structura cuvintelor sau camuflarea parabolică a Istoriei personale/sociale/culturale. Dincolo de profan, de avatarurile cotidianului, scrisul lui Octavian Paler înglobează resurse de reconfigurare a mitologicului, cronici personale, stări de reflecție, interogări referitoare la condiția umanului etc. Fie că îl numim un scriitor al contrariilor (Nicolae Manolescu), fie că îl considerăm un scriitor de la mijlocul drumului, cum am subliniat noi în teză, Octavian Paler reușește să fie, prin valențele morale ale operei, prin modernitatea viziunii și prin patosul romantic, să fie atât recuperator, cât și prospectiv, fiind scriitor al unei generații în care solitudinea și implicațiile acesteia vor creiona parametrii discursului confesiv într-o perioadă complexă și chiar convulsivă din perspectivă socio-culturală în România.

Octavian Paler transformă experiențele și cultura în cuvânt. Conștiința sa regândește valorile morale, este intransigentă cu el însuși și cu ceilalți fiind flexibil în ipostazieri și în scriitură; devine astfel poetul umbrelor, eseistul întors spre esență, romancierul parabolic, epistolarul cultural și pamfletarul revoltat.

Caracterul științific al tezei e conferit de valorificarea unei bibliografii de specialitate, cu scopul de a contura un studiu monografic fără a cădea în exhaustivitate, este vorba de studii de specialitate din România (studii literare, dicționare de opere literare, istorii literare, enciclopedii, eseuri, cronici, interviuri acordate de scriitor de-a lungul vieții) și din străinătate (studii teoretice necesare abordării tematice, discursive sau a imaginarului). Caracterul inovator al tezei provine din abordarea tematică, analitică și hermeneutică a romanelor, analiza mitocritică a eseurilor, analiza tematică a pamfletelor, analiza tematico-hermeneutică a poeziilor lui Octavian Paler, aplicarea unor grile diferite de lectură pentru eseuri, poezii, romane, identificarea la nivelul operei a rolului aspectelor autobiografice.

În primul capitol vom circumscrie unele aspecte semnificative ale biografiei scriitorului, extrase din textul unor interviuri oferite unor oameni de cultură sau scriitori precum Ileana Corbea, Alex Ștefănescu, Viorel Cacoveanu, C. Stănescu, Ileana Mălăncioiu, Adrian

¹ Radu Vancu, *Elegie pentru uman*, Editura Humanitas, București, 2016.

Păunescu, sau din emisiuni Tv realizate de Eugenia Vodă, Ion Cristoiu, Mihai Gâdea și, nu în ultimul rând, din unele texte autobiografice.

Octavian Paler este „un sentimental incurabil” (Mircea Zăciu), „un mare inadapabil”, o conștiință sinceră care „nu face compromisuri compune necesarmente, o figură a ofensivei împotriva Răului, ceea ce constituie o formă de curaj” (Gheorghe Grigurcu), scriitor în jurul căruia s-au stârnit „reații contrarii” (Nicolae Manolescu); sunt unele note definitorii pe care le trasează critica literară despre scriitor. Este un adevărat luptător, care este împotriva politicianismului corupt, împotriva inculturii și a oricărei forme de imoralitate, pentru care „procesele imaginare” (Simona Sora) sunt lupte împotriva regimului comunist. Eșecul etic, existențial și metafizic al scriitorului sunt reflectate în operele sale prin metafore, simboluri și elemente ale oniricului. Din moment ce omul Octavian Paler nu poate să se revolte direct împotriva terorii, scriitorul înaintează o luptă, cu ajutorul cuvintelor, al scriiturii. Însă această luptă devine una solitară, în care eul auctorial rămâne singur, astfel operele sale tind către confesiunea de tip eseu.

Pe tot parcursul operei, Octavian Paler problematizează marile și gravele teme ale timpului său, unele teme fiind recurente, pentru că scriitorul adâncește mereu și nuanțează perimetrul propriilor sale preocupări și obsesii. Dar această modalitate de a scrie literatură îl îndeamnă la cordialitate, la o luptă onestă, în care chiar și cu inamicul trebuie să te porți amabil, astfel pe tot parcursul operei scriitorul este echilibrat, menținând o formă tipică a reflexiei moraliste, un amestec tipic de luciditate și regrete, speranțe frustrate și resentimente.

Un al doilea subcapitol intitulat *Rescriind destinul. Momente și schițe interioare*, prezintă destinul lui Octavian Paler în modul în care îl receptează el însuși la vârsta de 80 de ani, atunci când se confesează criticului Daniel Cristea-Enache. El încearcă să scoată în evidență momentele cele mai importante pe care le-a trăit și care l-au marcat ca individ și care au avut efecte marcante asupra scriiturii sale. De la înțelegerea acestei duble viziuni asupra biograficului, cea din interviuri realizate de-a lungul vieții și cea din perspectiva omului/scriitorului ajuns la senectute se realizează o incursiune în literatură, fiind numeroase confesiuni poetice referitoare la finalitatea scrisului lui Octavian Paler. La această întrebare răspunde subcapitolul *De ce nevoia de literatură?*.

Al doilea capitol va expune cele trei ipostaze ale unei conștiințe frământate, cea a pamfletarului, a eseistului și a romacierului. Subcapitolul *Conștiința intransigentă: stimulare și simulare* își propune să explice rolul jurnalistului Octavian Paler în spațiul public, prin trasarea unor coordonate în care este încorporat fondul de idei, potrivit articolelor din revistele și edițiile ziarelor *România liberă*, *Flacăra*, *România literară*, *Contrapunct*, *Curentul*, *Gazeta*

de Sud, Săptămâna financiară, Adevărul artistic și literar și Familia. Ne propunem, astfel, prezentarea activității jurnalistice a autorului, în context cultural, social și politic, analiza elementelor contextului în care se realizează articolele (mai ales cel politic, dar și cel social și cultural), plasarea coordonatelor tematice referitoare la articolele realizate în cele două perioade, analiza articolelor reprezentative, oglindirea stilului jurnalist al lui Octavian Paler prin identificarea substanței autentice care poate deveni un act al simulării.

Hățișurile ficțiunii este subcapitolul care vizează romanul central, *Viața pe un peron*. Aici metoda de cercetare este una preponderent analitică, oferind o deschidere către interpretări multiple, în măsura în care actul creației devine un proces de cunoaștere, prin prezentarea problematicii individului uman aflat sub forța nimicitoare a terorii.

Prin analiza tematică a articolelor am ajuns la concluzia că jurnalistul Octavian Paler este o conștiință marcată de luciditate radicală, de intransigență morală, scrierile sale având menirea de a redimensiona statutul moral al cititorilor săi, impulsionând, astfel, societatea la redescoperirea umanității, la respect, la alungarea politicianului corupt și, nu în ultimul rând, la un dialog autentic, prin simularea unui act de comunicare între jurnalist, moralizatorul vehement, și lectorul său.

Actul contemplării și metaconștiința este o parte a lucrării care prezintă coordonatele constante ale operei lui Octavian Paler, abordând numeroasele pagini care descriu un act al transfigurării emoției. *Mitologii subiective* (1975), *Polemici cordiale* (1983), *Un muzeu în labirint/ Eul detestabil* (1986/2005), *Don Quijote în Est* (1993), *Rugați-vă să nu vă crească aripi* (1994), *Calomniile mitologice* (2007), reflectă scriitura unui eu contemplativ, care e lucid, devorându-și metoda de înțelegere a lumii și asumându-și forța cuvântului confesiv.

Scrierile amintite sunt de factură confesivă, eseuri în care se îmbină elementele livrești cu elemente mitologice, memoria culturală este complinită de nevoia de autodefinirea, conștiința își propune o reconstrucție identitară, moralismul ideologic este aprofundat de rememorarea aspectelor biografice, iar arta devine o metafora în relație cu nevoia de autocunoaștere.

În aceste texte se poate identifica infiltrarea elementelor culturale în conștiința autorului care devine o reconstrucție identitară, o sursă a autodefinirii. Fiecărui mit îi poate corespunde o ipostază distinctă a eului autorului. Confruntarea dintre aceste ipostaze la nivelul discursului eseistic poate fi o reevaluare a propriei identități. Tocmai din această cauză există mituri care îl urmăresc pe autor, cum ar fi Sisif, Oedip sau Sfînxul, iar reinterpretarea lor, aduce rezolvarea la nivelul confruntărilor lăuntrice ale autorului.

Aceste analize ne ilustrează omul însingurat, care comunică cu sinele, neavând partener de discuție, iar acest aspect dezvăluie principala problematică a lui Octavian Paler – nereușita de a dialoga. În aceste eseuri, stilul lui Octavian Paler este unul interiorizat, deoarece miturile sunt provocate la un dialog, iar eul se reflectă în aceste mituri pentru a se interioriza, descoperind acele simboluri, teme sau imagini fundamentale, care vor gremina orizontul imaginar al operei.

Eseistul are posibilitatea de a se ascunde sub măștile zeilor, de a-și exprima prin acestea interogațiile propriei existențe, îndoielile și obsesiile sale. Zeii prezentați se transformă în idei, iar eseistul consideră că trebuie, să mediteze asupra acestora, deoarece prin reflecție se pot înțelege adâncurile ființei umane. În aceste eseuri Octavian Paler pare a fi ubicuu; el încearcă să străbată toate spațiile culturale, oferind astfel lectorului impresia că are forța de a ordona întreaga antichitate și că a trăit în pielea fiecărui personaj mitologic, despre care amintește.

Modul de realizare a operei eseistice este o confesiune subiectivă, ca celelalte opere, apărute anterior, unele fragmente sunt reproduse din aceste cărți, tocmai din cauza aceasta e o carte-colaj a omului. Dacă în volumul de eseuri *Mitologii subiective* avem de-a face cu un Octavian Paler fascinat de mitologie, care analizează informațiile din lumea antică comentându-le subiectiv, în *Polemici cordiale* și *Rugați-vă să nu vă crească aripi* polemizează pe diferite teme, este eul luptător pentru principii, atunci în *Don Quijote în Est* este prezent printr-un eu moralist în timp ce în *Calomniile mitologice* pare fascinat de mituri, polemic cu tot ceea ce a trăit, moralist desăvârșit și pătruns de liniștea omului înțelept, care a trăit toate aspectele amintite mai sus, care a ajuns la această vârstă nu mai are de ce să exprime atitudini noi, trebuie doar să le reactualizeze, să le ofere noi contexte, iar toate acestea cu o tăcere a filosofului iscusit.

Imaginarul parabolic în acest roman este cât de tare posibil ambiguizat, planurile sunt confuze și suprapuse tocmai pentru a întări și mai mult puterea de sugestie a parabolei. La nivelul semnificațiilor putem găsi acele stări sufletești care predominau la omul aflat sub teroare, iar acestea pot fi prezentate doar cu ajutorul acestor structuri. Astfel, și la nivel structural și la nivel metaforic găsim aceleași puncte comune: mediul politico-social care impunea individului teroarea, frica, însingurarea, lipsa de încredere în sine, uciderea a tot ceea ce era particular în individ. Atitudinea protestatară este un risc asumat pentru Octavian Paler, el fiind unul dintre cei care au luptat, prin intermediul cuvântului, cu toate tarele, opreliștile și dogmele impuse creatorilor de regimul comunist.

Capitolul *Rostirea cuvântului. Confesiune și imaginație* are un caracter complex, aici relevându-se principalele dimensiuni ale relației dintre confesiune, realitate și discurs literar. Subcapitolul *Cuvântul confesiunii. Priviri subiective* va prezenta diaristul cu inflexiuni eseistice. Aici, coordonatele conceptuale sunt intimitatea, biografismul, ficționalitatea, narativitatea și confesiunea. Luăm în considerare, așadar, o formă a jurnalului de tip eseu cu o deschidere amplă, ce permite o libertate a ideilor specifică „scriitorului pasionat de idei și de literatură”². Abordarea noastră vizează următorul corpus de texte: *Drumuri prin memorie (Egipt, Grecia) I* (1972), *Drumuri prin memorie (Italia) II* (1974), *Caminante. Jurnal (și contrajurnal) mexican* (1980/2005), *Aventuri solitare* (1996) și *Deșertul pentru totdeauna* (2001). Investigația noastră are ca scop urmărirea corelațiilor dintre călătorie, ca imagine autentică și cea provenită din cărți, în operele confesive, memorialistice de tip jurnal, și, în acest sens, ne-am întrebat dacă există o schimbare de paradigmă de-a lungul operelor menționate, evidențiind tensiunea confesivă la nivelul recurențelor textuale, ideatice și expresive.

În subcapitolele dedicate operei lirice vom încerca să analizăm cele două volume de versuri, *Umbra cuvintelor* și *Poeme*, în care, cu simplitate, eleganță, seninătate și speranță în cuvântul poetic, Octavian Paler reușește să esențializeze și să redescopere lumea, cu temeuriile, reprezentările și imaginile sale. Scriitorul e obsedat de spiritul grec, iar ascensiunea și coborârea devin două atitudini dominante ale unui poet aflat la jumătatea drumului, între un romantism al patosului expresiv, un clasicism elen și un modernism revigorat de metaforă și de emoția intelectualizată.

Bazându-ne pe unele concepte, idei, reprezentări teoretice din cărțile unor autori importanți ca Gilbert Durand, Gaston Bachelard, Gheorghe Crăciun, Marin Bucur, Ernst Cassirer, Martin Heidegger, Gabriel Liiceanu, vom analiza secvențial poeziile lui Octavian Paler dintr-o perspectivă hermeneutică. Poezia lui Octavian Paler reprezintă un exercițiu al confesiunii, prin care se depășește limita rostirii, prin scufundări și reparații ale unor conținuturi imaginare, care se produc sub presiunea culturii, a gândirii magice și a dominantelor identitare. În acest sens, este relevantă mărturisirea autorului, care susține că întotdeauna a fost un introvertit, a încercat ca pe tot parcursul operei sale să rămână autentic, prin sinceritatea expresiei. De asemenea, ne dezvăluie „că literatura a fost, pentru mine, o defulare”³, scrisul

² Antonio Patraș, *Memoria, istoria, uitarea*, în prefața volumului Octavian Paler, *Drumuri prin memorie*, ediția a III-a, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 7.

³ Daniel Cristea-Enache, *Octavian Paler - Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, Editura Polirom, Iași, 2012, p. 19.

devenind o descărcare, o descătușare a elementelor esențiale. Scrisul produce schimbarea zodiei, astfel, el nu suferă doar o mișcare de întoarcere spre el însuși⁴, ci se avântă în viziuni poetice care devin un excurs revelatoriu într-un teritoriu fascinant, al geografiei intime. Pornind de la această ipoteză vom aborda o analiză tematico-hermeneutică asupra volumului de versuri *Umbra cuvintelor*.

Interesul cititorului modern pentru scrierile biografice este în continuă creștere, astfel încât și creația lui Paler de acest tip a fost la un moment dat în atenția publicului cititor. Subcapitolul *Pactul autobiografic/ Pactul moral* oferă o analiză a romanelor autobiografice *Viața ca o coridă* (1987), *Deșertul pentru totdeauna* (2001) și *Autoportret într-o oglindă spartă* (2004), pentru a dezvălui implicațiile acestor scrieri la nivelul operei, identificarea pactului autobiografic asupra scriiturii în ansamblu și impactul actului confesiunii asupra sincerității. În abordarea noastră, încercăm să stabilim urmărirea unei posibile ascensiuni spirituale și morale a individului, care de-a lungul celor trei opere se confesează, se dezvăluie pe sine cu liminară vocație a autenticității.

Scriitorul modern dorește să lărgescă „frontierele literaturii de frontieră”⁵. Această tendință poate fi un alt cod de a percepe literatura sau o nouă formulă a esteticului, prin permeabilizarea limitelor genurilor și speciilor literare: „genurile trăiesc, se dezvoltă și se «dezmembrează»”⁶. În primul rând, scrierile autobiografice includ tehnica fluxului conștiinței, asumându-și mecanismele literaturii intime, unde cel mai important aspect devine sinceritatea și principalul mod de realizare este introspecția: „Singura introspecție posibilă este în sine – totul va fi biografie fiindcă acesta e singurul etalon cu care știe măsura ceea ce a experimentat direct”⁷.

Miticul/ simbolicul/ oniricul este acea secvență a lucrării care vizează dezvăluirea coordonatele identitare, prin interpretarea elementelor simbol, al miturilor și al aspectelor onirice. Octavian Paler este un scriitor care poate fi caracterizat printr-o multitudine de pasiuni, dar poate cele mai reprezentative sunt lectura, cultura, reverberația ontologică strâns legată de nostalgia originilor, frământările interioare, dar și credința în Dumnezeu, precum și, nu în ultimul rând, sondarea misterelor lumii. Aceste preocupări determină o modificare a spațiului imaginar, care devine o proiecție a miticului, a simbolicului și a oniricului, prin reflectarea

⁴ „Am stat foarte prost cu posibilitatea de a combate <racul> din mine.” se confesează Octavia Paler în Octavian, Paler, *Scrisori imaginare*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 39.

⁵ Ion Manolescu, *Literatura memorialistică*, Editura Humanitas, București, 1996, p. 5.

⁶ Boris Tomașevski, *Teoria literaturii. Poetica*, traducere în română de Leonida Teodorescu, Editura Univers, București, 1973, p. 289.

⁷ Irina Petraș, *Teoria literaturii*, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2002, p. 137.

meandrelor imaginarului, după cum, prin asumarea anumitor experiențe la nivelul subconștientului se infiltrează informații, care se vor prezenta printr-o sferă a sinelui prin imagini.

În acest subcapitol, vom încerca cu ajutorul abordărilor conceptuale despre mituri, simboluri și vise, să urmărim modul în care creații literar-artistice de mare diversitate se înrudesc, ca produse ale imaginației, și miturile, dar și literatura fiind produse ale imaginației, ca și universul oniric, reunirea acestora realizându-se prin analogiile dintre simbolurile prezente în lumea mitologiei, în universul ficțional al operei literare sau în spațiul oniric. Prin prezentarea personajului model Don Quijote, Octavian Paler ajunge să se identifice cu problematica prezentată de acest personaj, îmbinând percepția autenticului cu intimitatea visului inițiativ, care are menirea de a transpune inițiatul într-o altă lume, printr-o cunoaștere revelatorie și o călătorie imaginară.

Capitolul al treilea prezintă constantele identitare ale scriitorului Octavian Paler prin analiza jurnalelor, a scrisorilor imaginare, percepute în dimensiunea lor livrescă, prin interpretarea poeziei, a pactului autobiografic și, nu în ultimul rând, a obsesiilor identitare concretizate în valorificarea elementelor mitologice, a unor simboluri, arhetipuri și a dimensiunilor oniricului.

Astfel, am urmărit structurile cu rol de leitmotiv în orizontul operei lui Octavian Paler, așa cum se reflectă ele la nivelul jurnalelor, solitudinea ca o constantă a dramei identității, care s-a ivit de-a lungul vieții sale din criza de comunicare cu lumea, ajungând la refugiul în mituri și călătorii interioare. Pentru Octavian Paler călătoriile reprezintă pelerinaje fizice și sentimentale, unde autorul ajunge să se autoanalizeze, să se raporteze la originile lumii, la Tot, deoarece fragmentarismul atrage elementele primordiale. Autorul le găsește prin intermediul mitologiei, prin călătoria lui spre Delfi, Athena, muntele Olimp. Parcurgând „lumea”, de la țara natală spre lumea antică, la Athena, la Delfi sau în America, toate aceste experiențe sunt analizate din prisma celui eu-solitar, înstrăinat de aceste meleaguri, dar care are nevoie de călătorie pentru regăsirea sinelui și întărirea identității. Astfel putem numi aceste drumuri frecventate continuu niște călătorii în timp cu scenariu mitic, în care se potențează și se nuanțează și se particularizează trăirile unui erou al timpului.

Livrescul și dialogul cultural prezintă scriitorul prin excelență confesiv, care își rostește ființa și destinul în cuvântul, totodată, meditativ și liric. Fie că vorbim despre *Aventuri solitare*, fie de jurnal sau de *Deșertul pentru totdeauna*, scriitura sa este una care atrage prin decupajul de memorie și prin amalgamul de trăiri receptate de critica literară destul de sumar, poate și datorită contextului postcomunist, cât și a unei coerențe confesive, aflate în detrimentul operei.

Livrescul se poate desprinde din oricare scriere a autorului, deoarece cultura, elementele livrești, intelectualizarea emoției artistice sunt factori cheie ai scriiturii lui Octavian Paler. Toate aceste elemente se infiltrează prin conștiința lui și se răsfrâng asupra individului prin crearea diferitelor analogii. Pentru Octavian Paler scriitura nu poate transmite valoare autentică sau morală fără a cuprinde elemente livrești, mitologie și mărturii din viața creatorului de literatură, deoarece autenticitatea discursului de orice tip va fi oferită de multitudinea de exemple trăite la nivelul omului, care prin cultură devine scriitor.

Poezia lui Octavian Paler se definește prin versantul livresc modelând subiectul liric, pentru a se deschide pentru lume și către sine, transferând livrescul în culisele poemului. Confesiunea sa este captivă în spațiul cărții, în acea carte cu drumuri clare, dar cu intersecții și analogii prin care livrarea existenței în text se face prin mitic și simbolic. Livrescul este utilizat cu ostentație care reprimă fondul sensibilității și uneori oferă senzația că emoția e claustrată în referințe culturale, iar codul ontologic este prezent în izbucnirile subiectivității.

Poezia reflexivă impune o corelație între eu și lume, oferind astfel poeziei conștiința unei renașteri a limbajului poetic de forță constructivă. O trăsătură aparte a livrescului este sensibilitatea culturalizată.

Scrisorile imagine pendulează cu rigurozitate între exaltări sentimentale, discreție subiectivă și inventarierea surselor mitologice asemenea unui detectiv ce se află într-o imensă *questă* a adevărului. Intensitatea intertextuală explicit formulată, abuzul de bibliografie și personalismul confesiv îi oferă posibilitatea, totuși, de a scrie liber, demonstrând că imaginația se încordează în performanța intelectualismului. Este un scriitor de idei, aflat într-o călătorie abisală, ce-și găsește descendența în Hölderlin, Camus, Unamuno, Pascal, Gide, Kafka, Wells, Descartes, Rilke, Erasm.

Materia scrisorilor e legată de livresc și de ideea de carte, implicând o gnoză poetică. Astfel intelectualismul, deși uneori e monoton, leagă creațiile (din mit în artă) de senzații și le oferă un dinamism ca principiu al superiorității omului.

Textul se așază într-un spațiu amplu al simbolurilor ajutându-l să evadeze din perimetrul real într-un voiaj intim, într-o aventură interioară labirintică prin care va reuși să-și redobândească memoria afectivă, culturală și originală. E adevărul celui care vede cu seninătate.

Opera devine o oglindire a personalității celui care scrie, transformându-se în „psihologul” scriitorului, creându-se identități suplimentare, deoarece, oglinda reflectă eul, dar imaginea reflectată poate fi alta. Scrierea capătă funcție autoreferențială tocmai din cauza autoconsiderării și justeții aprecierii de sine, dezvăluindu-se mărcile identității prin caracterul

confesiv al personalității pe cale de a se naște, reflectându-o în propria subiectivitate. Drept urmare, putem să trimitem spre imaginarul mitologic al personajului Narcis, atât de des discutat de Octavian Paler.

Cele trei opere autobiografice au un impact de amploare asupra operei lui Octavian Paler, demonstrând că la nivelul scriiturii se oglindește o conștiință, aflată împrăștiată în cioburi, care se reconstituie treptat prin autocunoaștere, autodefinire și autoidentificare.

În cazul lui Octavian Paler visul capătă valențe vizionare, transportând eul călător în lumea imaginară. E vorba aici nu de presimțire, nici de călătorie, ci de viziune. Impunerea unei viziuni este funcția totalizantă a visului, exprimând totalitatea sinelui și contribuind la formarea ei.

Prin urmare, visul poate fi conceput ca o mitologie personalizată, astfel încât o transpunere a metamorfozelor eului creator la nivelul miturilor oferă ieșirea din granițele proprii și pătrunderea în subsidiarul fondului mitologic ascuns

Capitolul al patrulea, *Obsesii identitare și scriitura eului*, oferă a viziune de ansamblu asupra reflexelor și metamorfozelor eului, care se oglesc în operele lirice, prin arta poetică *Poetul* și în cele trei romane, *Viața pe un peron*, *Apărarea lui Galilei* și *Un om norocos*. *Identitatea poetului* dezvăluie o analiză interpretativă asupra unui singur poem din volumul *Poeme*, și anume poezia intitulată *Poetul*. *Personajul din Viața pe un peron* este subcapitolul unde se realizează un parcurs de istorie a receptării, în timp ce următoarele subcapitole propun un demers interpretativ specific asupra modulațiilor interioare ale personajelor centrale.

Aceasta e o artă poetică în care sunt însumate motivele și simbolurile importante ale poeziilor lui Octavian Paler reușind să definească printr-o elegantă retorică ce amintește de moderniști, un crez etic-estetic (parcă influențat indirect de amicitia cu Virgil Ierunca) și de un fundament mitic livresc în care pelicula cuvintelor oferă ecourile singurătății, ale confesiunii și ale dorului neconținut pentru adevăr. *Poetul* devine oglinda umanismului liric de unde reținem ideea că opera lui Paler a fost supusă permanent unui comentariu hermeneutic echilibrat, prin care dimensiunea confesiunii, a aspectelor autobiografice, alegorice și parabolice configurează un destin scriitoricesc care se încapățânează să nu rămână exilat în literatura comunistă și postdecembristă. Intelectualizarea emoției estetice devine percutantă în ochiul cititorului cronicar sau a filologului cercetător; ambele instanțe critice dețin în rezerva textului posibilitatea unor apropiate relecturi a operei lui Octavian Paler.

Tot în această parte a lucrării se realizează o analiză a emblemelor identitare ce transpar din statutul personajului din romanul *Viața pe un peron*, sintetizate într-o pledoarie a regăsirii într-un nonspațiu simbolic, în care identitățile se suprapun și se contopesc într-un ritual inițiativ,

totul rezumându-se la latura biografică, subiectivă a operei. Acest impact asupra operei se poate urmări pe tot parcursul romanului, iar ficțiunea parcă își pierde valențele fără elementul biografic. Scriitorul însuși poate fi imaginat ca un Don Quijote ce se luptă cu morile de vânt, copleșit de revolte succesive și de ecurile reci din sistemul în care trăiește. Acest roman întruchipează prin personajul-narator solitar o ficționalizare a biograficului prin modalitățile parabolei.

În *Personajul din Apărarea lui Galilei* se relevă un dialog imaginar dintre autor și Galileo Galilei, un dialog cu istoria, în care construcția parabolică reflectă imaginea protagonistului Galilei, un alter-ego al scriitorului și un posibil partener de discuție. Subintitulat *Dialog despre prudență și iubire*, romanul dezvăluie motivul abjurării lui Galilei, al ideilor exprimate direct, iar în subsidiarul scriiturii se dezvăluie distopia totalitară trăită de autor și mecanismele sistemului totalitar de a încremeni manifestările artistice, de orice natură, și forța incredibilă folosită, pentru a sili intelectualul de a se substitui în totalitate sistemului.

În subcapitolul *Personajul din Un om norocos*, am urmărit personajul romanului *Un om norocos*, care se conturează de-a lungul parabolei narrative, prin experiențele trăite și urmările la nivelul interiorului lui ca victimă al sistemului, om care nu se impune împotriva terorii, dar această acceptare este doar una aparentă, deoarece Daniel Petric nu este un om norocos, ci unul care a învățat lecțiile compromisului și ale duplicitarului. Prin înfățișarea acestei problematice, atmosfera cărții este apăsătoare, stranie, enigmatică.

Ca scriitor al generației '60, Octavian Paler reușește să creeze un univers al neliniștilor și al seninătății abordând teme precum singurătatea, pustiul, frica, teroarea, visul, tăcerea, timpul, marea, memoria, condiția creatorului de artă, speranța, dacă amintim doar unele dintre ele. Octavian Paler devine un condamnat al propriei singurătăți devenind profetul propriei lumi, aflat sub semnul inadaptării.

Prin urmare pentru scriitorul *Mitologiilor subiective* și al *Calomniilor mitologice*, dar și al *Scrisorilor imaginare* scriitura este de tip dialogal și confesiv, o scriitură ce urmează meandrele sensibilității autorului, care oferă lectorului o posibilitate de a intra în „lumea lui”, în „haosul său personal”, care este constituită din elemente constitutive ale universului său personal, al identității scriitoricești, prin care se conturează în final un univers unic, cuceritor, plin de esență și marcat de concizie, claritate, stil ușor ceremonios, ce denotă radicalitate contemplație, narcisism, autoflagelare, tonalitate riguroasă, accente sentențioase, uneori moralizatoare, care oferă impresia că se adresează tuturor, prin sinceritate și oralitate.

Octavian Paler se impune, așadar, în istoria literaturii române, prin vocația adevărului transpus în regimul unei lucidități liminale, care camuflează nostalgiile și reveriile unui

sentimental, opera sa transcriind, în fond, o tensiune duală a atitudinii intelectuale: exprimarea inconfundabilă o unor procese de conștiință și latura moralizatoare și etică a mesajului artistic.

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIA OPEREI

A. ÎN VOLUME

1. Paler, Octavian, *Apărarea lui Galilei*, Editura Polirom, Iași, 2009.
2. Paler, Octavian, *Autoportret într-o oglindă spartă*, Editura Polirom, Iași, 2010.
3. Paler, Octavian, *Aventuri solitare*, Editura Albatros, București, 1996.
4. Paler, Octavian, *Aventuri solitare*, Editura Polirom, Iași, 2008.
5. Paler, Octavian, *Calomnii mitologice. Fărâme din conferințe nerostite*, Editura Polirom, Iași, 2013.
6. Paler, Octavian, *Calomnii mitologice*, Editura Polirom, Iași, 2013.
7. Paler, Octavian, *Caminante*, Editura Eminescu, București, 1980.
8. Paler, Octavian, *Caminante*, Editura Albatros, București, 2003.
9. Paler, Octavian, *Caminante. Jurnal și contrajurnal mexican*, ediția a II-a adăugită, Editura Albatros, București, 2005.
10. Paler, Octavian, *Caminante*, Editura Polirom, Iași, 2010.
11. Paler, Octavian, *Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2012.
12. Paler, Octavian, *Deșertul pentru totdeauna*, Editura Polirom, Iași, 2009.
13. Paler, Octavian, *Don Quijote în Est*, Editura Polirom, Iași, 2010.
14. Paler, Octavian, *Drumuri prin memorie. Egipt, Grecia*, Editura Albatros, București, 1972.
15. Paler, Octavian, *Drumuri prin memorie. Italia*, Editura Albatros, 1974.
16. Paler, Octavian, *Drumuri prin memorie*, ediția a III-a, Editura Polirom, Iași, 2009.
17. Paler, Octavian, *Eul detestabil... Istoria subiectivă a autoportretului*, Editura Polirom, Iași, 2010.
18. Paler, Octavian, *Mitologii subiective*, Editura Polirom, Iași, 2008.
19. Paler, Octavian, *Polemici cordiale*, Editura Cartea Românească, București, 1983.
20. Paler, Octavian, *Polemici cordiale*, Editura Polirom, Iași, 2008.
21. Paler, Octavian, *Poeme*, Editura Semne, București, 2008
22. Paler, Octavian, *Rugați-vă să nu vă crească aripi*, Editura Polirom, Iași, 2010.
23. Paler, Octavian, *Scrisori imaginare*, Editura Polirom, Iași, 2010.
24. Paler, Octavian, *Umbra cuvintelor. Definiții lirice*, Editura Eminescu, 1970.

25. Paler, Octavian, *Un om norocos*, Editura Cartea Românească, București, 1984.
26. Paler, Octavian, *Un om norocos*, Editura Polirom, Iași, 2008.
27. Paler, Octavian, *Un muzeu în labirint. Istoria subiectivă a autoportretului*, Editura Cartea Românească, 1986.
28. Paler, Octavian, *Un muzeu în labirint. Istoria subiectivă a autoportretului*, Editura Albatros, București, 2004.
29. Paler, Octavian, *Viața ca o coridă*, Editura Polirom, Iași, 2009.
30. Paler, Octavian, *Viața pe un peron*, Editura Litera, București, 2009.
31. Paler, Octavian, *Viața pe un peron*, Editura Polirom, Iași, 2011.
32. Paler, Octavian, *Vremea întrebărilor*, Editura Polirom, Iași, 2011.

2. ÎN PERIODICE

1. Paler, Octavian, *Ceva despre gravitație*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7931, marți, 21 aprilie 1970.
2. Paler, Octavian, *Ceva despre drumuri*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7937, marți, 28 aprilie 1970.
3. Paler, Octavian, *Ceva despre memorie*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7941, marți, 5 mai 1970.
4. Paler, Octavian, *Ceva despre Talveg*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7948, miercuri, 13 mai 1970.
5. Paler, Octavian, *Ceva despre aripi*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 7983, marți, 23 iunie 1970.
6. Paler, Octavian, *Ceva despre mare*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8002, miercuri, 15 iulie 1970.
7. Paler, Octavian, *Ceva despre personalitate*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8057, vineri, 18 septembrie 1970.
8. Paler, Octavian, *Ceva despre responsabilitate*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr.8067, miercuri, 30 septembrie 1970.
9. Paler, Octavian, *Carnet austriac*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8063, vineri, 25 septembrie 1970.
10. Paler, Octavian, *Ceva despre mândrie*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8072, marți, 6 octombrie 1970.
11. Paler, Octavian, *În ajunul Sesiunii jubiliare - corespondență telefonică*, *România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8079, miercuri, 14 octombrie 1970.

12. Paler, Octavian, *Carnet californian, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8082, sâmbătă, 17 octombrie 1970.
13. Paler, Octavian, *Între New York și Detroit - corespondență telefonică, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8085, miercuri, 21 octombrie 1970.
14. Paler, Octavian, *În ajunul încheieră Sesiună jubiliare - corespondență telefonică, România liberă*, Anul XXVIII, nr. 8088, sâmbătă, 24 octombrie 1970.
15. Paler, Octavian, ... *Washington*, 26 octombrie, *România liberă*, Anul XXV III, nr. 8090, marți, 27 octombrie 1970.
16. Paler, Octavian, *Ceva despre invență, România liberă*, Anul XXX, nr. 8532, joi, 30 martie 1972.
17. Paler, Octavian, *Ceva despre birocrație, România liberă*, Anul XXX, nr. 8544, joi, 13 aprilie 1972
18. Paler, Octavian, *Între lance și Scut, Flacăra*, Anul XXV, nr. 44 (1117), vineri, 4 noiembrie 1976.
19. Paler, Octavian, *Între Ulise și Don Quijote, Flacăra*, Anul XXV, nr. 45 (1118), vineri, 11 noiembrie 1976.
20. Paler, Octavian, *Noaptea lui Machiavelli, Flacăra*, Anul XXV, nr. 46 (1119), vineri, 18 noiembrie 1976.
21. Paler, Octavian, *Surâsul lui Erasm, Flacăra*, Anul XXV, nr. 49 (1122), vineri, 9decembrie 1976.
22. Paler, Octavian, *Praxitele. Surâsul lui Hermes, Flacăra*, Anul XXV, nr. 50 (1123), vineri, 16 decembrie 1976.
23. Paler, Octavian, *Bruegel. Prăbușirea lui Icar (I), Flacăra*, Anul XXV, nr. 51-52 (1124-1125), 23 decembrie 1976.
24. Paler, Octavian, *Bruegel. Prăbușirea lui Icar (II), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 1 (1126), vineri, 1 ianuarie 1977.
25. Paler, Octavian, *Bruegel. Prăbușirea lui Icar (III), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 2 (1127), vineri, 13 ianuarie 1977.
26. Paler, Octavian, *Poussin. Fascinația monotoniei (I), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 3 (1128), vineri, 20 ianuarie 1977.
27. Paler, Octavian, *Poussin. Fascinația monotoniei (II), Flacăra*, Anul XXVI, nr. 4 (1129), vineri, 27 ianuarie 1977.
28. Paler, Octavian, *Caravaggio. Bacchus bolnav (I), Flacăra*, Anul XXVI, nr.7 (1132), vineri, 17 februarie 1977.

29. Paler, Octavian, *Caravaggio. Bacchus bolnav (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 8 (1133), vineri, 24 februarie 1977.
30. Paler, Octavian, *Durer. Melancholia*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 9 (1134), vineri, 3 martie 1977.
31. Paler, Octavian, *Sensul curajului*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 10 (1135), vineri, 10 martie 1977.
32. Paler, Octavian, *Rembrandt. Răpirea lui Ganimedede*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 11 (1136), vineri, 17 martie 1977.
33. Paler, Octavian, *Michelangelo. Eroismul umanului (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 13 (1138), vineri, 31 martie 1977.
34. Paler, Octavian, *Michelangelo. Eroismul umanului (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 14 (1139), vineri, 7 aprilie 1977.
35. Paler, Octavian, *El Greco. Un conchistador al iluziei (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 15 (1140), vineri, 14 aprilie 1977.
36. Paler, Octavian, *El Greco. Un conchistador al iluziei (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 16 (1141), vineri, 21 aprilie 1977.
37. Paler, Octavian, *David. Decepția neoclasicismului (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 17 (1142), vineri, 28 aprilie 1977.
38. Paler, Octavian, *David. Decepția neoclasicismului (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 18 (1143), vineri, 5 mai 1977.
39. Paler, Octavian, *Titian. Aventura culoră*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 19 (1144), vineri, 12 mai 1977.
40. Paler, Octavian, *Fra Angelico. Aventura candoră*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 20 (1145), vineri, 19 mai 1977.
41. Paler, Octavian, *Van Gogh. Cei care sunt de partea grâului (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 25 (1150), vineri, 23 iunie 1977.
42. Paler, Octavian, *Van Gogh. Cei care sunt de partea grâului (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 26 (1151), vineri, 30 iunie 1977.
43. Paler, Octavian, *Van Gogh. Cei care sunt de partea grâului (III)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 27 (1152), vineri, 7 iulie 1977.
44. Paler, Octavian, *Van Gogh. Cei care sunt de partea grâului (IV)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 28 (I 153), vineri, 14 iulie 1977.
45. Paler, Octavian, *Monet. Aventura impresiei (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 32 (1157), vineri, 11 august 1977.

46. Paler, Octavian, *Monet. Aventura impresiei (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 33 (1158), vineri, 18 august 1977.
47. Paler, Octavian, *Monet. Aventura impresiei (III)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 34 (1159), vineri, 25 august 1977.
48. Paler, Octavian, *Monet. Aventura impresiei (IV)*, *Flacăra*, Anul XXVI, Nr. 35 (1160), vineri, 1 septembrie 1977.
49. Paler, Octavian, *Surâsul Sfinxului*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr.38 (1163), vineri, 22 septembrie 1977.
50. Paler, Octavian, *Gauguin. Noa-Noa (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 39 (1164), vineri, 29 septembrie 1977.
51. Paler, Octavian, *Gauguin. Noa-Noa (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 40 (1165), vineri, 6 octombrie 1977.
52. Paler, Octavian, *Gauguin. Noa-Noa (III)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 41 (1166), vineri, 13 octombrie 1977.
53. Paler, Octavian, *Gauguin. Noa-Noa (IV)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 42 (1167), vineri, 20 octombrie 1977.
54. Paler, Octavian, *Rodin. Gânditorul*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 44 (1169), vineri, 3 noiembrie 1977.
55. Paler, Octavian, *Renoir. Fascinația verii (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 45 (1170), vineri, 10 noiembrie 1977.
56. Paler, Octavian, *Renoir. Fascinația verii (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 46 (1171), vineri, 17 noiembrie 1977.
57. Paler, Octavian, *Braque. Păsările*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr.47 (1172), vineri, 24 noiembrie 1977.
58. Paler, Octavian, *Goya. Insomnia rațiunii (I)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 49 (1174), vineri, 8 decembrie 1977.
59. Paler, Octavian, *Goya. Insomnia rațiunii (II)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 50 (1175), vineri, 15 decembrie 1977.
60. Paler, Octavian, *Goya. Insomnia rațiunii (III)*, *Flacăra*, Anul XXVI, nr. 51 (1176), vineri, 22 decembrie 1977.
61. Paler, Octavian, *Donatello. Chiparosă*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 1 (1178), vineri, 5 ianuarie 1978.
62. Paler, Octavian, *Venus din Milo (I)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 2 (1179), vineri, 12 ianuarie 1978.

63. Paler, Octavian, *Venus din Milo (II)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 3 (1180), vineri, 19 ianuarie 1978.
64. Paler, Octavian, *Muntele*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 6 (1183), vineri, 16 februarie 1978.
65. Paler, Octavian, *Toledo*, *Flacăra* Anul XXVII, nr. 8 (1185), vineri, 23 februarie 1978.
66. Paler, Octavian, *Atena (I)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 9 (1186), vineri, 2 martie 1978.
67. Paler, Octavian, *Atena (II)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 10 (1187), vineri, 9 martie 1978.
68. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (I)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 19 (1196), vineri, 11 mai 1978.
69. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (II)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 20 (1197), vineri, 18 mai 1978.
70. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (III)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 21 (1198), vineri, 25 mai 1978.
71. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (IV)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 22 (1199), vineri, 1 iunie 1978.
72. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (V)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 23 (1200), vineri, 8 iunie 1978.
73. Paler, Octavian, *Fascinația arheologiei (VI)*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 24 (1201), vineri, 15 iunie 1978.
74. Paler, Octavian, *Un labirint lacustru*, *Flacăra*, Anul XXVII, nr. 25 (1202), vineri, 22 iunie 1978.
75. Paler, Octavian, *Starea de mit (I)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 4 (1233), vineri, 25 ianuarie 1979.
76. Paler, Octavian, *Starea de mit (II)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 5 (1234), vineri, 1 februarie 1979.
77. Paler, Octavian, *Orașe*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 6 (1235), vineri, 8 februarie 1979.
78. Paler, Octavian, *Singurătatea vulcanilor (I)*, *Flacăra*, Anul XXV, nr. 20 (1249), vineri, 17 mai 1979.
79. Paler, Octavian, *Singurătatea vulcanilor (II)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 21 (1250), vineri, 24 mai 1979.
80. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya (I)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 38 (1267), vineri, 20 septembrie 1979.
81. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya (II)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 39 (1268), vineri, 27 septembrie 1979.

82. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya (III)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 40 (1269), vineri, 4 octombrie 1979.
83. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya (IV)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 41 (1270), vineri, 11 octombrie 1979.
84. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya (V)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 42 (1271), vineri, 18 octombrie 1979.
85. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya (VI)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 43 (1272), vineri, 25 octombrie 1979.
86. Paler, Octavian, *Lecția lui Goya (VII)*, *Flacăra*, Anul XXVIII, nr. 44 (1273), vineri, 1 noiembrie 1979.
87. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu (I)*. „Ce este un titan” (I), *Flacăra*, Anul XXIX, Nr. 20 (1301), vineri, 15 mai 1980.
88. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu (II)*. „Ce este un titan” (II), *Flacăra*, Anul XXIX, nr. 22 (1303), vineri, 29 mai 1980.
89. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu (III)*. „Învingătorul” (I), *Flacăra*, Anul XXIX, nr. 23 (1304), vineri, 5 iunie 1980.
90. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu (IV)*. „Învingătorul” (II), *Flacăra*, Anul XXIX, nr. 24 (1305), vineri, 12 iunie 1980.
91. Paler, Octavian, *Cicatricea lui Prometeu (V)*. „Lupta cu vulturul”, *Flacăra*, Anul XXIX, nr. 25 (1306), vineri, 19 iunie 1980.
92. Paler, Octavian, *Un melancolic ciudat: Botticelli (II)*. „Melancolia și labirintul” (II), *Flacăra*, Anul XXX, nr. 15 (1348), vineri, 9 aprilie 1981.
93. Paler, Octavian, *Scurtă istorie a Afroditei (I)*, *Flacăra*, Anul XXX, nr. 16 (1349), vineri, 16 aprilie 1981.
94. Paler, Octavian, *Scurtă istorie a Afroditei (II)*, *Flacăra*, Anul XXX, nr. 17 (1350), vineri, 23 aprilie 1981.
95. Paler, Octavian, *Reverii vulnerabile (I)*, *Flacăra*, Anul XXX, nr. 18 (1351), vineri, 30 aprilie 1981.
96. Paler, Octavian, *Reverii vulnerabile (II)*, *Flacăra*, Anul XXX, nr. 19 (1352), vineri, 7 mai 1981.
97. Paler, Octavian, *Decadența lui Don Juan*, *Flacăra*, Anul XXXI, nr. 46 (1432), vineri, 19 noiembrie 1982.
98. Paler, Octavian, *La Teba mult după moartea Sjinxului*, *Flacăra*, Anul XXXI, nr. 47 (1433), vineri, 26 noiembrie 1982.

99. Paler, Octavian, *Momentul Waterloo*, *Flacăra*, Anul XXXI, nr. 48 (1434), vineri, 3 decembrie 1982.
100. Paler, Octavian, *Cursa (Discurs imaginar al lui Machiavelli la o cursă de automobile)*, *Flacăra*, Anul XXXI, nr. 49 (1435), vineri, 10 decembrie 1982.
101. Paler, Octavian, *Edenul geometric*, *Flacăra*, Anul XXXII, nr. 3 (1441), vineri, 21 ianuarie 1983.
102. Paler, Octavian, *Rondul de noapte*, *Flacăra*, Anul XXXII, nr. 4 (1442), vineri, 28 ianuarie 1983.
103. Paler, Octavian, *Un Byron în pictură (I)*, *Flacăra*, Anul XXXII, nr. 47 (1485), vineri, 25 noiembrie 1983.
104. Paler, Octavian, *Un Byron în pictură (II)*, *Flacăra*, Anul XXXII, nr. 48 (1486), vineri, 2 decembrie 1983.
105. Paler, Octavian, *Utopia clipei*, *Flacăra*, Anul XXXIII, nr. 11 (1501), vineri, 23 martie 1984.
106. Paler, Octavian, *Fascinația geometriei*, *Flacăra*, Anul XXXIII, nr. 12 (1502), vineri, 30 martie 1984.
107. Paler, Octavian, *Digresiuni (VII)*, *Flacăra*, Anul XXXIII, nr. 13 (1503), vineri, 6 aprilie 1984.
108. Paler, Octavian, *Regele «eu»*, *Flacăra*, Anul XXXIII, nr. 14 (1504), vineri, 13 aprilie 1984.
109. Paler, Octavian, *Un artist care alină*, *Flacăra*, Anul XXXIV, nr. 5 (1546), vineri, 1 februarie 1985.
110. Paler, Octavian, *O poveste oarecare*, *Flacăra*, Anul XXXIV, nr. 6 (1547), vineri, 8 februarie 1985.
111. Paler, Octavian, *Secretul secretelor*, *România literară*, Anul XXI, nr. 29, joi, 14 iulie 1988.
112. Paler, Octavian, *Mitul Parthenonului*, *România literară*, Anul XXI, nr. 43, joi, 20 octombrie 1988.
113. Paler, Octavian, *Despre «originalitatea gustului»*, *România literară*, Anul XXI, nr. 50, joi, 8 decembrie 1988.
114. Paler, Octavian, *Victorie primejdioasă*, *România liberă*, Anul XLVIII, nr. 132 (14166), joi, 31 mai, 1990.
115. Paler, Octavian, *Sansă ratată*, *România liberă*, Anul XLVIII, nr. 134 (14168), sâmbătă, 2 iunie 1990.

116. Paler, Octavian, *Dreptul la adevăr, România liberă*, Anul XLVIII, nr. 139 (14173), vineri, 8 iunie 1990.
117. Paler, Octavian, *Monologul continuă, România liberă*, Anul XLIX, nr. 307 (14341), vineri, 4 ianuarie 1991.
118. Paler, Octavian, *Răul care ne roade, România liberă*, Anul XLIX, nr. 385 (14419), joi, 25 aprilie 1991.
119. Paler, Octavian, *Criza de identitate, România liberă*, Anul XLIX, nr. 405 (14439), vineri, 24 mai 1991.
120. Paler, Octavian, *Într-o sală de așteptare, Contrapunct*, Anul III, nr. 21 (124), 12-18 iunie 1992.
121. Paler, Octavian, *Est și Vest, Contrapunct*, Anul III, nr. 26 (129), 7-20 august 1992.
122. Paler, Octavian, *Politică și morală, România liberă*, Anul L, nr. 563 (14597), vineri, 10 ianuarie 1992.
123. Paler, Octavian, *Criza de autoritate, România liberă*, Anul LI, nr. 1030, vineri, 20 august 1993.
124. Paler, Octavian, *Polemică nedorită, România liberă*, Anul LI, nr. 1129, marți, 14 decembrie 1993.
125. Paler, Octavian, *Uităm prea repede, România liberă*, serie nouă, nr. 1171, vineri, 4 februarie 1994.
126. Paler, Octavian *Ciocoi vechi și noi, România liberă*, serie nouă, nr. 1253, vineri, 13 mai 1994.
127. Paler, Octavian, *Dreptul la sinucidere, România liberă*, nr. 1494, vineri, 24 februarie 1995.
128. Paler, Octavian, *Idealismul, azi, România liberă*, nr. 1483, vineri, 11 februarie 1995.
129. Paler, Octavian, *Relativismul moral, România liberă*, nr. 1641, vineri, 18 august 1995.
130. Paler, Octavian, *Formele fără fond, azi, România liberă*, nr. 1845, marți, 23 aprilie 1996.
131. Paler, Octavian, *Butoiul lui Diogene (1), România liberă*, nr. 1949, vineri, 23 august 1996.
132. Paler, Octavian, *Rezistența prin cultură, Curentul*, Anul II, 265 (323) joi 12 noiembrie 1998.
133. Paler, Octavian, *Ce este la urma urmei, «criza de identitate»? , Curentul*, Anul III, nr. 224 (585), joi, 23 septembrie 1999.
134. Paler, Octavian, *A patra putere enervează celelalte puteri, în Curentul*, Anul III., nr. 254 (615), joi, 28 octombrie 1999.

135. Paler, Octavian, *Cui prodest?* (2), în *România liberă*, nr. 3057, marți, 11 aprilie 2000.
136. Paler, Octavian, *Cui prodest?* (3), în *România liberă*, 14 aprilie 2000.
137. Paler, Octavian, *Cui prodest?* (4), în *România liberă*, 18 aprilie 2000.
138. Paler, Octavian, *Cui prodest?* (5), în *România liberă*, 24 aprilie 2000.
139. Paler, Octavian, *Tortura prin televiziune*, *Cotidianul*, Anul XI, nr. 263 (3121), joi, 8 noiembrie 2001.
140. Paler, Octavian, *De ce pleacă tinerii*, *Cotidianul*, Anul XI, nr. 269 (3127), joi, 15 noiembrie 2001.
141. Paler, Octavian, *Draculo-mania*, *Cotidianul*, Anul XI, nr. 264 (3122), vineri, 9 noiembrie 2001.
142. Paler, Octavian, *N-avem polemici*, *Cotidianul*, Anul XI, nr. 231 (3089), marți, 2 octombrie 2001.
143. Paler, Octavian, *Câteva nedumeriri*, în *Cotidianul*, Anul XII, nr.19 (3.183), joi, 24 ianuarie 2002.
144. Paler, Octavian, «*Nordul*» de pe busolă, *Cotidianul*, Anul XII, nr. 307 (3165), joi, 3 ianuarie 2002.
145. Paler, Octavian, «*Cazul*» Sadoveanu, *Cotidianul*, Anul XII, nr. 25 (3189), joi, 31 ianuarie 2002.
146. Paler, Octavian, *Ce e putred în justiție*, *Cotidianul*, Anul XIII, nr. 282 (3752), marți, 2 decembrie 2003.
147. Paler, Octavian, *Un dispreț stupid*, *Cotidianul*, Anul XIV, nr. 5 (3780), vineri, 9 ianuarie 2004.
148. Paler, Octavian, *Dumnezeu are coșmaruri*, *Cotidianul*, Anul XIV, nr. 118 (3893), marți, 21 ianuarie 2004.
149. Paler, Octavian, *Câteva observații sociologice*, în *Gazeta de Sud*, Anul X, nr. 3074, luni, 23 mai 2005.
150. Paler, Octavian, *O mărturisire ocazională*, în *Cotidianul*, Anul XV, nr 156 (4222), marți 5 iulie 2005.
151. Paler, Octavian, *Despre Traian Băsescu*, în *Cotidianul*, 8 iulie 2005.
152. Paler, Octavian, *Liberalizarea prostiei*, în *Cotidianul*, Anul XVI, nr. 168 (4543), marți 18 iulie 2006.
153. Paler, Octavian, *România personală*, în *Cotidianul*, Anul XVI. nr. 216 (4591), marți, 12 septembrie 2006.
154. Paler, Octavian, *Complicii lui Băsescu*, în *Cotidianul* din 17. 10. 2006.

155. Paler, Octavian, *Cealaltă față a bășcăliei*, în *Cotidianul*, Anul XVII, nr. 6 (4688), marți, 9 ianuarie 2007.

3. INTERVIURI

1. Paler, Octavian: *Astăzi, înclin să pun viața deasupra adevărului*, în *Adevărul literar și artistic*, 1997.
2. Corbea, Ileana, *Cinci minute cu... Octavian Paler*, în *Jurnalul literar*, 8, nr. 35-42, 1997.
3. Corbea, Ileana, *Cu Octavian Paler despre «paradisul și infernul solitarului imperfect»*, în *Jurnalul literar*, 6, nr. 9-12, 1995.
4. Cristea-Enache, Daniel, *De câte ori am vrut să fiu realist, nu m-am simțit în largul meu, cum m-am simțit în parabole*, *Adevărul literar și artistic*, 11, nr. 614, 2002.
5. Paralele inegale. Octavian Paler, *Neobarbarul umblă cu geantă diplomat, circulă cu avioane supersonice, e comis-voiajor, politician...*, în *Adevărul literar și artistic*, 1997.
6. Țîrlea, Cătălin, *În noua serie a emisiunii Cu cărțile pe față: Nicolae Breban și Octavian Paler despre soarta culturii române astăzi*, în *Contemporanul - ideea europeană*, nr. 3-4, 1998.

II. BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

A. VOLUME DE CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

1. Alexandrescu, Sorin, *Le paradoxes roumain*, în „Identitate/ alteritate în spațiul cultural Românesc”, culegere de studii editate de Al. Zub, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 1996.
2. Barbu, Marian, *Aspecte ale romanului contemporan*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1993.
3. Bilauca, Monica, *Retorică și politică. Mecanismele construcției titlurilor în textul jurnalistic actual*, coord. Emilie Parpala, în „Comunicare, identitate, comparativ”, Editura Universitaria, Craiova, 2013.
4. Boia, Lucian, *Mitologia științifică a comunismului*, traducere din franceză de autor, Editura Humanitas, București, 2000.
5. Boldea, Iulian, *Eugen Simion - critica apolinică*, în vol. *Vârstele criticii*, Editura Paralela 45, Pitești, 2007.

6. Boldea, Iulian, *Teme și variațiuni*, Colecția Istorie, teorie și critică literară, Editura Euro Press, București, 2008.
7. Bucur, Marin, (coord.), *Literatura română contemporană I. Poezia*, Editura Academiei Republicii Socialiste Române, București, 1980.
8. Bulea, Constantin Raveca, *Reflexul cultural grec în literatură*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003.
9. Burtea-Cioroianu, Cristina, *Octavian Paler – studiu monografic*, Editura Aius, Craiova, 2012.
10. Călinescu, G., Călinescu, Matei, Marino, Adrian, Vianu, Tudor, *Clasicism, baroc, romantism*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1971.
11. Câmpan, Diana, A. E. *Baconski solitarul de catifea*, Editura Academiei Române, București, 2013.
12. Câmpan, Diana, *Octavian Paler - Between The Patriarchal And The Aristocratic Level Of The National Culture*, în vol. Iulian Boldea (ed), *Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives*, Editura Arhipelag XXI Press, Tg-Mureș, 2014.
13. Cernat, Paul, *Trei moduri de a fi străin*, prefață în *Aventuri solitare* de Octavian Paler, Editura Polirom, 2008.
14. Cistelean, Alexandru, *Istoria literaturii române. Epoca postbelică - curs pentru uzul studenților*, Editura Universității „Petru Maior”, Tg-Mureș, 2007.
15. Cistelean, Alexandru, *Poezie și livresc*, Editura Cartea Românească, București, 1987.
16. Cordoș, Sanda, *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, Editura Cartea românească, București, 2012.
17. Crihană, Alina Daniela, *Scrîtorul postbelic și „teroarea istoriei”. Dileme și (re)construcții identitare în povestirile vieții*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția Aula Magna, Academia Română, București, 2013.
18. Diaconescu, Romulus, *O lume a dialogului*, Editura Cartea Românească, București, 1994.
19. Dobrescu, Caius, *Plăcerea de a gândi. Moștenirea intelectuală a criticii literare românești (1960-1989), ca expresie identitară într-un tablou global al culturilor cognitive*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2013.
20. Domenach, Jean-Marie, *Propaganda politică*, Editura Institutul European, Iași, 2004.
21. Ghilezan, Marius, *Impostura - despre snobism și puterea falsului*, Editura Corint, București, 2008.

22. Goldiș, Alex, *Critica în tranșee: de la realism socialist la autonomia esteticului*, Editura Cartea Românească, București, 2011.
23. Hoinărescu, Liliana, *Structuri și strategii ale ironiei în proza postmodernă românească*, București, Editura Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti“, colecția Universitas, 2006.
24. Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Narațiune și dialog în proza românească. Elemente de pragmatică a textului literar*, Editura Academiei Române, București, 1991.
25. Iorgulescu, Mircea, *Prezent*, Editura Cartea Românească, București, 1985.
26. Manolescu, Ion, *Literatura memorialistică*, Editura Humanitas, București, 1996.
27. Manolescu, Nicolae, *Cum citim*, Colecția „Studii”, Editura Aula, Brașov, 2006.
28. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
29. Marcu, Luminița, *Mansarda cu portocale. Puzzle spaniol*, Editura Polirom, Iași, 2006.
30. Marino, Adrian, *Introducere în critica literară*, Editura Tineretului, București, 1966.
31. Martin, Mircea, *Generație și creație*, ediția a II-a nerevăzută, dar adăugită, ediție îngrijită și postfață de Gheorghe Jurma, Editura Timpul, Reșița, 2000.
32. Mavrodin, Irina, *Poietică și poetică*, Editura Univers, București, 1982.
33. Micu, Dumitru, *Scurtă istorie a literaturii române*, Editura Iriana, București, 1996.
34. Mihăilescu, Dan, C., *Literatura română în postceaușism*, Editura Polirom, Iași, 2004.
35. Moraru, Cornel, *Obsesia credibilității – prozatori, critici și esești contemporani*, Colecția Akademos, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.
36. Moraru, Cornel, *Textul și realitatea*, Editura Eminescu, București, 1984.
37. Mușat, Carmen, *Perspective asupra romanului românesc postmodern și alte ficțiuni teoretice*, Editura Paralela 45, Pitești, 1998.
38. Neuman, Elisabeth Noëlle, *Spirala tăcerii. Opinia publică – învelișul nostru social*, Editura comunicare.ro, 2004.
39. Oprea, Nicolae, *Opera și autorul*, Colecția Deschideri, Seria Eseuri, Editura Paralela 45, Pitești, 2001
40. Papahagi, Marian, *Interpretări pe teme date*, Colecția „Akademos”, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
41. Patraș, Antonio, *Memorie, istorie, uitare*, prefață în Octavian Paler, *Drumuri prin memorie*, ediția a III-a Editura Polirom, Iași, 2009.
42. Perian, Gheorghe, *Scriitori români postmoderni*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.

43. Petraș, Irina, *Teme și digresiuni*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, 2008.
44. Puric, Dan, *Cine suntem*, Editura Platytera, București, 2008.
45. Simion, Eugen, *Dicționarul general al literaturii române, P/R*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2006.
46. Simion, Eugen, *Genurile biograficului*, vol. II, Editura Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2008.
47. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, III, Editura Cartea Românească, București, 1984
48. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, IV, Editura Cartea Românească, București, 1989.
49. Sorescu, Radu, *Opera lui Octavian Paler*, Editura Fundației Scrisul Românesc, Craiova, 2012.
50. Steinhardt, Nicolae, *Critică la persoana întâi*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983.
51. Terian, Andrei, *Critica de export. Teorii, contexte, ideologii*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2013.
52. Tomuș, Mircea, *Mișcarea literară*, Editura Eminescu, București, 1981.
53. Țeposu, Radu G., *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, București, Editura Eminescu, 1993.
54. Zăciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel, (coord.), *Dicționarul esențial al Scriitorilor Români*, Editura Albatros, București, 2000.
55. Zafiu, Rodica, *Narațiune și poezie*, Editura All, colecția „Philologos“, București, 2000.

B. VOLUME DE TEORIE LITERARĂ ȘI ESTETICĂ

1. *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România, Adrian Marino în dialog cu Sorin Antohi*, Editura Polirom, Iași, 2001.
2. Andreescu, Gabriel, *Naționaliști, antinaționaliști... O polemică în publicistica românească*, Editura Polirom, Iași, 1996.
3. Angelescu, Silviu, *Portretul literar*, Editura Univers, București, 1985.
4. Ardeleanu, Virgil, *Mențiuni*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978.
5. Arion, George, *O istorie a societății românești contemporane în interviuri*, vol.I (1975-1989), Editura Fundația „Premiile Flacăra – România”, București, 1999.
6. Auerbach, Erich, *Mimesis. Reprezentarea realității în literatura occidentală*, traducere de I. Negoțescu, prefață de Romul Munteanu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1967 (reeditată Polirom, Iași 2002).

7. Bachelard, Gaston, *Apa și visele – Eseu despre imaginația materiei*, traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1995.
8. Bachelard, Gaston, *Aerul și visele. Eseu despre imaginația mișcării*, traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1997.
9. Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*, traducere de Lucia Ruxandra Munteanu, Editura Univers, București, 1998.
10. Baconsky, A. E., *Biserica Neagră, în Scrieri II – proze*, Editura Cartea Românească, București, 1990.
11. Bahtin, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*, traducere de Nicolae Iliescu, prefață de Marian Vasile, Editura Univers, București, 1982.
12. Ballandier, George, *Scena Puterii*, Editura Aion, Oradea, 2000.
13. Balotă, Nicolae, *Arta lecturii*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
14. Barbu, Marian, *Aspecte ale romanului contemporan*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1993.
15. Barbu, Marian, *Trăind printre cărți*, vol. IV, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, Petroșani, 2005.
16. Barthes, Roland, *Romanul scriiturii*, Antologie, Editura Univers, București, 1987.
17. Barthes, Roland, *Gradul zero al scriiturii*, Editura Cartier, Chișinău, 2005.
18. Barthes, Roland, *Plăcerea textului*, Editura Echinoc, Cluj, 1994.
19. Baudrillard J, Guillaume, *Figuri ale alterității*, traducere de Ciprian Mihali, Editura Paralela 45, Colecția „Studii“, Seria „Topos – Studii socio-umane“, Pitești, 2002.
20. Battaglia, Salvatore, *Mitografia personajului*, traducere de Alexandru George, Editura Univers, București, 1976.
21. Bădiliță, Cristian, *Socrate omul, Chipul lui Socrate în dialogurile lui Platon*, studiu introductiv și selecția textelor de Cristian Bădiliță, Editura Humanitas, București, 1996.
22. Băleaunu, Carmen, Mirela, *Eros și Thanatos în proza fantastică românească*, Editura TipoMoldova, Iași, 2010.
23. Benoist, Luc, *Semne, simboluri și mituri*, Traducere de Smaranda Bădiliță, Editura Humanitas, București, 1995.
24. Beșteliu, Marin, *Realismul literaturii fantastice*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1975.
25. Biberi, Ion, *Eros*, Editura Albatros, București, 1974.
26. Bidel, Eugen, *Mistica numerelor*, Editura Herald, București, 1997.

27. Blanchot, Maurice, *Spațiul literar*, Traducere de Irina Mavrodin, Editura Minerva, București, 2007.
28. Bonardel, Françoise, *Filosofia alchimiei. Marea opera și modernitate*, traducere de Irina Bădescu și Ana Vancu, Editura Polirom, Iași, 2000.
29. Burgos, Jean, *Imaginar și creație*, Editura Univers, București, 2005.
30. Burgos, Jean, *Pentru o istorie a imaginarului*, Editura Univers, București, 1988.
31. Buzilă, Boris, *În prezența stăpânilor. Treizeci de ani de jurnal secret la România liberă*, Editura Compania, București, 1999.
32. Camus, Albert, *Fața și reversul. Nunta. Mitul lui Sisif. Omul revoltat. Vara*, Editura RAO, București, 1994.
33. Camus, Albert, *Fața și reversul, Nunta, Mitul lui Sisif, Omul revoltat, Vara*, trad de Irina Mavrodin, Mihaela Simion, Modest Moraru, Editura Rao, București, 2009.
34. Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Univers, București, 1995.
35. Călinescu, Matei, *Eseuri despre literatură modernă*, Editura Eminescu, București, 1970.
36. Cesereanu, Ruxandra, *Gulagul în conștiința românească. Memorialistica și literatura închisorilor și lagărelor comuniste*, Editura Polirom, Iași, 2005.
37. Chatman, Seymour, *Story and Discourse. Narrative Structure in Fiction and Film*, Cornell University Press, Ithaca / London, 1978.
38. Chițan, Simona, *30 de interviuri eveniment*, Editura Tritonic, București, 2008.
39. Ciobanu, Nicolae, *Între imaginar și fantastic în proza românească*, Editura Cartea Românească, București, 1987.
40. Ciobanu, Vitalie, *Frica de diferență*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1999.
41. Ciobanu, Vitalie, *Valsul pe eșafod*, Editura Cartier, Chișinău, 2001.
42. Cioculescu, Serban, *Istoria literaturii române moderne: începuturile literaturii artistice*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2006.
43. Cioran, Emil, *Pe culmile disperării*, ediția a treia, Editura Humanitas, București, 1993.
44. Coman, Mihai, *Din culisele celei de a patra puteri*, Editura Carro, București, 1996.
45. Coman, Mihai, *Mass media, mit și ritual*, Editura Polirom, Iași, 2003.
46. Condurache, Val, *Portret al criticului în tinerețe*, Editura Cartea Românească, București, 1984.
47. Corbe, Ileana, Florescu, Nicolae, *Convorbiri prin timp*, Editura Societatea Română de Radiodifuziune, București, 2003.
48. Cornea, Paul, *Interpretare și raționalitate*, Editura Polirom, Iași, 2006.

49. Cornea, Paul, *Introducere în teoria lecturii*, Editura Minerva, București, 1988.
50. Coroiu, Constantin, *Viața ca o postfață*, Editura Timpul, Iași, 2005.
51. Corti, Maria, *Principiile comunicării literare*, ediția a II-a, Polirom, Iași, 1998.
52. Cosma, Anton, *Romanul românesc contemporan*, Editura Eminescu, București, 1988.
53. Cosma, Anton, *Romanul românesc și problematica omului contemporan*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977.
54. Crăciun, Gheorghe, *Aisbergul poeziei moderne*, Editura Paralela 45, Pitești, 2009.
55. Crăciun, Gheorghe, *Competiția continuă. Generația 80 în texte teoretice.*, Editura Vlasie, Pitești, 1994.
56. Crăciun, Gheorghe, *Introducere în teoria literaturii*, Editura Magister/Cartier, Brașov, 1997.
57. Crăciun, Gheorghe, *În căutarea referinței*, Editura Paralela 45, Pitești, 1998.
58. Crețu, Bogdan, *Arpegii critice*, Editura Timpul, Iași, 2005.
59. Crețu, Bogdan, *Lecturi actuale: pagini despre literatura română contemporană*, Editura Timpul, Iași, 2006.
60. Crețu, Bogdan, *Utopia negativă în literatura română*, Editura cartea Românească, București, 2008.
61. Crețulescu, Ioana, *Critica psihanalitică în Analiză și interpretare - orientări în critica literară contemporană*, Editura Științifică, București, 1972.
62. Duda, Gabriela, *Introducere în teoria literaturii*, Editura All, București, 1998.
63. Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*, traducere de Anișoara Bobocea, Editura Nemira, București, 1999.
64. Durand, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei, de la mitocritică la mitanaliză*, Editura Nemira, București, 1977.
65. Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*, traducere de Marcel Aderca, Postfață de Cornel Mihai Ionescu, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.
66. Duțu, Alexandru, *Eseu în istoria modelelor umane. Imaginea omului în literatură și pictură*, Editura Științifică, București, 1972.
67. Eco, Umberto, *De la arbore spre labirint-Studii istorice despre semn și interpretare*, Editura Polirom, Iași, 2009.
68. Eco, Umberto, *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poeziile contemporane*. Prefață și traducere de Cornel Mihai Ionescu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969.

69. Eco, Umberto, *Istoria Frumuseții*, Editura Rao, București, 2012.
70. Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978.
71. Eliade, Mircea, *Oceanografia*, Editura Humanitas, București, 2013.
72. Fludernik, Monika, *The fiction of language and the languages of fiction*, Routledge, London, 1993.
73. Foucault, Michel, *Cuvinte și lucruri*, traducere din limba franceză de Bogdan Ghiu și Mircea Vasilescu, studiu introductiv de Mircea Martin, Editura RAO International Publishing Company, București, 2008.
74. Hăulică, Cristina, *Textul ca intertextualitate. Pornind de la Borges*, Editura Eminescu, București, 1981.
75. Hegel, G.W.F., *Prelegeri de estetică*, vol. II., traducere de D.D. Roșca, Editura Academiei, București, 1996.
76. Heidegger, Martin, *Ființă și Timp*, traducere din germană de Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabă, Editura Humanitas, București, 2003.
77. Hölderlin, Johann Cristian, *Hyperion. Moartea lui Empedocle (I.)*, traducere de Ștefan Augustin Doinaș și Virgil Nemoianu, prefață de Wolf Aichelburg, Editura Minerva, București, 1977.
78. Hugo, Friederich, *Structura liricii moderne*, Editura Eminescu, București, 1985.
79. Huizinga, Johan, *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*, traducere din olandeza de H. R. Radian, cuvânt înainte de Gabriel Liiceanu, Editura Humanitas, București, 2002.
80. Iser, Wolfgang, *Actul lecturii. O teorie a efectului estetic*, Editura Paralela 45, 2006
81. Ivăncescu, Ruxandra, *O nouă viziune asupra prozei contemporane*, Editura Paralela 45, Pitești, 1999.
82. Jung, Carl, Gustav, *Tipuri psihologice*, Traducere de Viorica Nișcov, Editura Humanitas, București, 1977.
83. Jung, Carl, Gustav, *În lumea arhetipurilor*, Traducere din limba germana, prefață, comentarii și note de Vasile Dem. Zamfirescu, Caiete de psihanaliza nr. 4, Editura "Jurnalul Literar", București, 1994.
84. Jankélévitch, Vladimir, *Ironia*, traducere de Florica Drăgan și Vasile Fanache, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1973.
85. Kundera, Milan, *The Art of the Novel*. Boston and London : Faber and Faber. 1986.
86. Lejeune, Philippe, *Pactul autobiografic*, Editura Univers, București, 2000.
87. Liiceanu, Gabriel, *Despre limită*, Editura Humanitas, București, 1994.

88. Liiceanu, Gabriel, *Om și simbol*, Editura Humanitas, București, 2005.
89. Maingueneau, Dominique, *Discursul literar. Paratopie și scenă de enunțare*, Editura Institutul European, Iași, 2007.
90. Manolache, Gheorghe, *Degradarea lui Proteu (experiențe postmoderne în proza românească a anilor '80)*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2004.
91. Marcel, Gabriel, *Omul problematic*, traducere, note de François Bréda și Ștefan Melancu, Editura Apostrof, Cluj, 1998.
92. Marcus, Solomon (coord), *Semnificație și comunicare în lumea contemporană*, Editura Politică, București, 1985.
93. Marcuse, Herbert, *Scrieri filozofice*, Editura Politică, București, 1977.
94. Marian, Rodica, *Identitate și alteritate*, Editura Fundației culturale. Ideea europeană, București, 2005.
95. Marin, Louis, *L'écriture de soi*, PUF, Paris, 1999.
96. Marino, Adrian, *Introducere în critica literară*, Editura Tineretului, București, 1966.
97. Martin, Mircea, *Singura critică*, ediția a II-a, revăzută, Editura Cartea românească, București, 2006.
98. Mavrodin, Irina, *Mâna care scrie – Spre o poetică a hazardului*, Editur EST, București, 2002.
99. Mavrodin, Irina, *Poietică și poetică*, București, Editura Univers, 1982.
100. McHale, Brian, *Ficțiunea postmodernă*, traducere de Dan H. Popescu, Editura Polirom, București, 2007.
101. McHale, Brian, *Ficțiunea postmodernistă*, traducere de Dan H. Popescu, Editura Polirom, Iași, 2009.
102. Mead, G., H., *Mind, self and society*, Editure C. W. Morris, Chicago, University of Chicago Press, 1934.
103. Merleau-Ponty, M., *Fenomenologia percepției*, traducere de Ilieș Câmpeanu, Georgiana Vătăjelu. Editura Aion, Oradea, 1999.
104. Mihali, Ciprian, *Anarhia sensului, o fenomenologie a timpului cotidian*, Editura Idea, Cluj-Napoca, 2001.
105. Mihăieș, Mircea, *Cărțile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*, Editura Amarcord, Timișoara, 1995.
106. Mihăieș, Mircea, *Cărțile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*, ediția a II-a revăzută, Editura Polirom, Iași, 2005.

107. Milaș, Constantin, *Introducere în stilistica oralității*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
108. Miloi, Ionuț, *Geografii semnificative*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2011.
109. Moraru, Cristian, *Memorious Discourse: Reprise and Representation in Postmodernism*, Fairleigh Dickinson University Press, 2005.
110. Munteanu, Romul, *Noul Roman francez. Preludii la o poetică a antiromanului*, Editura Univers, București, 1973.
111. Muscă, Vasile, Baumgarten, Alexander (coord.), *Filozofia politică a lui Platon*, Editura Polirom, Iași, 2006.
112. Mușina, Al, Bucur, Romulus, (coord.), *Antologie de poezie modernă. Poeți moderni despre poezie*, Editura Leka Brâncuși, București, 1997.
113. Muthu, Mircea, *Balcanismul literar românesc*, vol. 2, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
114. Nabokov, Vladimir, *Cursuri de literatură*, traducere de Cristina Rădulescu, Editura Thalia, București, 2004.
115. Neamțu, Mihail, *Bufnița dintre dărâmături. Insomniile teologice în România postcomunistă*, Editura Polirom, Iași, 2008.
116. Neamțu, Mihail, *Zeitgeist: tipare culturale și conflicte ideologice*, Editura Curtea Veche, București, 2010.
117. Nemoianu, Virgil, *Postmodernism & Cultural Identities. Conflicts and Coexistence*, The Catholic University of America Press, Washington D.C., 2010.
118. Neț, Mariana, *Literature, Atmosphere and Society. A Semiotic Approach*, Institut für Sozio-Semiotische Studien, Wien, 2000.
119. Noica, Constantin, *Douăzeci și șapte trepte ale realului*, Editura Humanitas, București, 1999.
120. Noica, Constantin, *Sentimentul românesc al fîntei*, Editura Humanitas, București, 1992.
121. Ortega y Gasset, José, *Omul și Mulțimea*, traducere și note de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 2002.
122. Ortega y Gasset, José, *Studii despre iubire*, Traducere de Sorin Mărculescu, editura Humanitas, București, 1991.
123. Papadima, Liviu, *Literatură și comunicare. Relația autor — cititor în proza pașoptistă și postpașoptistă*, Editura Polirom, Iași, 1999.
124. Papus, *Kabbala - știința secretă*, traducere de Radu Duma, Editura Herald, București, 2001.

125. Pavel, Toma, *Gândirea romanului*, traducere din franceză de Mihaela Mancaș, Editura Humanitas, București, 2008.
126. Paz, Octavio, *Dubla flacăre. Dragoste și erotism*, traducere de Cornelia Rădulescu, Editura Humanitas, București, 2003.
127. Pârvan, Alexandra, *Dublul și diferența*, Colecția Alma Mater, Editura SPER, București, 2004.
128. Petraș, Irina, *Teoria literaturii*, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2002.
129. Petrescu, Ioana Em., *Ion Barbu și poetica postmodernismului*, Editura Cartea Românească, București, 1993.
130. Petrescu, Liviu, *Poetica postmodernismului*, ediția a II-a, Editura Paralela 45, Pitești, 1998.
131. Platon, *Banchetul*, Editura Prietenii Cărții, București, 2002.
132. Pleșu, Andrei, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, București, 2003.
133. Pleșu, Andrei, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, București, 2008.
134. Pleșu, Andrei, *Față către față. Întâlniri și portrete*, Editura Humanitas, București, 2011.
135. Pleșu, Andrei, *Limba păsărilor*, Editura Humanitas, București, 1994.
136. Pleșu, Andrei, *Minima Moralia*, Editura Humanitas, București, 1994.
137. Pleșu, Andrei, *Parabolele lui Isus*, Editura Humanitas, București, 2012.
138. Pododaba, Virgil, *Metamorfozele punctului. Studii asupra narativei contemporane*, Editura Paralela 45, Pitești, 2004.
139. Ponty-Merleau, M., *Fenomenologia percepției*, traducere de Ilieș Câmpeanu, Georgiana Vătăjelu, Editura Aion, Oradea, 1999.
140. Ponty, Merleau, *Man an Adversity în The Essential Writings of Merleau Ponty*, Editura Alden Fisher, New York, Harcour, 1969.
141. Ponty-Merleau, Maurice *Ochiul și Spiritul*, traducere și postfață de Radu Negrutiu, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 1999.
142. Pop, Doru, *Ochiul și corpul. Modern și postmodern în filozofia culturii vizuale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005.
143. Popper, Karl, *Filosofie socială și filozofia științei*, traducere din limba engleză Alexandra Stanciu, Brândușa Palade, Gheorghe Flonta, coordonarea traducerii: Brândușa Palade, Editura Trei, Iași, 2000.
144. Rad, Ilie, *Incursiuni în istoria presei românești*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2008.
145. Rank, Otto, *Dublul. Don Juan*, traducere de Maria Vicol, prefață de Petru Ursache, Editura Institutul European, Iași, 1997.

146. Ricoeur, Paul, *Despre traducere*, studiu introductiv de Magda Jeanrenaud, postfață de Domenico Jervolino, Editura Polirom, Iași, 2005.
147. Ricoeur, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, Editura Humanitas, București, 1995.
148. Ricoeur, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*, traducere de Ilie Gyurcik și Margareta Gyurcsik, Editura Amarcord, Timișoara, 2001.
149. Rohde, Erwin, *Psyché*, traducere de Mircea Popescu, Editura Meridiane, București, 1985.
150. Rosset, Clément, *Le Réel et son double*, Éd. Gallimard, Paris, 1993.
151. Ryan, Marie Lauren, *Narrative across Media. The Languages of Strytelling*, University of Nebraska Press, Lincoln, 2004.
152. Samoyault, Tiphaine, *L'Intertextualité. Mémoire de la littérature*, Éditions Nathan Paris, 2001.
153. Sartre, Jean Paul, *Ființa și neantul. Eseu de ontologie fenomenologică*, traducere de Adriana Necșulescu Editura Paralela 45, Pitești, 2004.
154. Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim. Există o poetică a jurnalului?*, vol. 1, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.
155. Simion, Eugen, *Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă*, Editura Cartea Românească, București, 1981.
156. Slethaug, Gordon E., *The Play of the Double in Postmodern American Fiction*, Southern Illinois UP, Carbondale, 1993.
157. Sora, Simona, *Regăsirea intimității*, Editura Cartea Românească, București, 2008.
158. Sorescu, Marin, *Tratat de inspirație*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1985.
159. Souzenelle de, Annick, *Simbolismul corpului uman*, traducere de Margareta Gyurcsik, Editura Amarcord, Timișoara, 1999.
160. Spadaro, Antonio, *La ce folosește literatura?*, Editura Cartier, Chișinău, 2005.
161. Spăriosu, I. Mihai, *Resurecția lui Dionisos: Jocul și dimensiunea estetică în discursul filozofic și științific modern*, traducere și cuvânt înainte de Ovidiu Verdeș, Editura Univers, București, 1997.
162. Spiridon, Monica, *Melancholia descendenței. O perspectivă fenomenologică asupra memoriei generice în literatură*, Editura Polirom, Iași, 2000.
163. Starobinski, Jean, *Melancolie, nostalgie, ironie*, traducere de Angela Martin, Editura Paralela 45, Pitești, 2002.
164. Stănescu, Nichita, *Fiziologia poeziei*, Editura Cartea Românească, București, 1990.
165. Șora, Mihail, *Sarea pământului: cantată pe două voci despre rostul poetic*, Editura Humanitas, București, 2006.

166. Ștefănescu, Dorin, *Creație și interpretare. Studii despre arta cuvântului*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003
167. Ștefănescu, Dorin, *Heliade necunoscutul. Ontologie și poetică*, Editura Paralela 45, Pitești, 2007.
168. Ștefănescu, Dorin, *Înțelegerea albă. Cinci studii de hermeneutică fenomenologică*, Editura Paralela 45, Pitești, 2012.
169. Ștefănescu, Dorin, *Probleme ale interpretării*, Editura Universității „Petru Maior”, Tg.-Mureș, 2011.
170. Ștefănescu, Dorin, *Spiritul de finețe. Cincisprezece meditații*, Editura Paideia, București, 2009.
171. Ștefan, Gheorghe M., *Ethos, pathos, logos*, Editura All, București, 2010.
172. Thiesse, de Anne-Marie, *Crearea identităților naționale în Europa*, Editura Polirom, Iași, 2000.
173. Tihan, Teodor, *Apropierea de imaginar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.
174. Tiutiucă, Dumitru, *Teoria Literară*, Editura Institutului european, Iași, 2002.
175. Todorov, Tzvetan, *Cucerirea Americii. Problema celuilalt*, traducere Magda Jeanrenaud, Editura Institutul European, Iași, 1994.
176. Todorov, Tzvetan, *Noi și ceilalți*, traducere de Vlad Alexandru, Editura Institutul European, Iași, 1996.
177. Tomașevski, Boris, *Teoria literaturii. Poetica*, traducere în română de Leonida Teodorescu, Editura Univers, București, 1973.
178. Todorov, Tzvetan, *Viața comună. Eseu de antropologie generală*, traducere de Geanina Tivdă, Editura Humanitas, București, 2009.
179. Torres, Jean Cristophe, *Du narcissisme. Individualisme et amour de soi à l'ère postmoderne*, Édition L'Harmattan, Paris, 2011.
180. Vattimo, Giani, *Sfârșitul modernității, Nihilism și hermeneutică în cultura postmodernă*, traducere de Ștefania Mincu, postfață de Marin Mincu, Editura Pontica, Constanța, 1993.
181. Vattimo, Giani, *Societatea transparentă*, Editura Pontica, Constanța, 1995.
182. Verdery, Katherine, *Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu*, traducere de Mona și Sorin Antohi, Editura Humanitas, București, 1995.
183. Vernant, Jean Pierre, *Mit și gândire în Grecia antică*, traducere de Zoe Petre și Andrei Niculescu, Editura Meridiane, București, 1995.
184. Vlasie, Călin, *Poezie și psihic*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003.
185. Wunenburger, Jean Jacques, *Filozofia imaginilor*, Editura Polirom, Iași, 2004.

186. Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București, 2001.
187. Zumthor, Paul, *Babel sau nedesăvârșirea*, traducere, prefață și note de Maria Carпов, Editura Polirom, Iași, 1998

C. DICȚIONARE

1. Craia, Sultana, *Dicționarul ziariștilor români*, Editura Meronia, București, 2007.
2. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționarul de simboluri*, Editura Artemis, București, 1993.
3. Belmonte, Marise, Burgueño, Margarita, *Dicționarul de mitologie. Zei, eroi, mituri și legende*, traducere din limba spaniolă de Daniela Ducu, Editura All Educațional, București, 2013.
4. Evseev, Ivan, *Dicționarul de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 1994.
5. Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare*, Editura Eminescu, București, 1973.

D. PERIODICE

1. Andreescu, Gabriel, *Don Quijote în Est*, în, 22, Anul V, nr. 25, 1994.
2. Andreescu, Gabriel, *Don Quijote în Est (II)*, în 22, Anul V, nr. 26, 1994.
3. Andreescu, Liviu, *America, în clișee*, în *Contrapunct*, Anul VII, nr.8, 1996.
4. Armeanu, Oana, *Ancheta*, în 22, 2, nr. 31, 1992.
5. Beram, Elena, *Romanele lui Octavian Paler*, în *Jurnalul literar*, Anul IV, nr. 1-4, 1993.
6. Berechet, Lăcrămioara, *Istoria unui eșec*, în *Tomis*, Anul XXIX, nr. 9, 1994.
7. Bădescu, Laura, *Literatura confesivă*, în *Calende*, Anul XII, nr. 2, 2002.
8. Băluțescu, Ramona, *Ce mai (d)rege scriitorul român !*, în *Orizont*, Anul IV, nr. 2, 1993.
9. Boldea, Iulian, *Interogație și interpretare*, în *Luceafărul*, nr. 15, 1996.
10. Borbély, Stefan, *Sfârșit de partidă*, în *România literară*, Anul XXV, nr.8, 12-12 martie 1992.
11. Brezianu, Barbu, *Purqui avoir quitté Calea Secii*, în *Caiete critice*, nr. 7-12, 2001.
12. Buciu, Marian Victor, *Două moduri ale căderii în ficțiune*, în *Scrisul românesc*, Anul III, nr. 7-8, 2005.
13. Buduca, Ioan, *Autoportretul unui sentimental*, în *Amfiteatru*, Anul XXII, nr. 5, 1988.

14. Burța-Cernat, Bianca, *Spovedanie într-o sală de așteptare*, în *Observator cultural*, Anul VI, nr. 23, 2005.
15. Cacoveanu, Viorel, *Octavian Paler*, în *Steaua*, Anul XLI, nr. 1, 1990.
16. *Cartea albă a Securității scriitorilor* - vol. 2, în *Adevărul literar și artistic*, Anul V, nr. 314, 1996.
17. Câmpan, Diana, *Octavian Paler, specialist în paradise pierdute?...*, *Viața românească*, Anul XCIX, nr. 11-12, noiembrie-decembrie, 2004.
18. Cesereanu, Ruxandra, *Cutia postcomunistă a Pandorei*, în *Vatra*, Anul XXVII, nr. 2, 1999.
19. Chifu, Gabriel, *Narațiunea unui proces de conștiință. Lecturi contemporane*, în *Ramuri*, nr. 5, 15 mai 1982.
20. Ciobanu, Vitalie, *Morala idealismului*, în *Contrafort*, Anul II, nr. 8, 1995.
21. Coroiu, Constantin, *Corida ca metaforă a existenței scriitorului*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul V, nr. 324, 1996.
22. Coroiu, Constantin, *Eseu despre destin (I)*, în *Convorbiri literare*, nr. 3, martie, 1988.
23. Coroiu, Constantin, *Eseu despre destin (II)*, în *Convorbiri literare*, nr. 4, aprilie, 1988.
24. Cristea-Enache, Daniel, *Gară pentru doi*, în *Caiete critice*, nr. 5, 2005.
25. Cristea-Enache, Daniel, *O întâlnire fericită*, *Adevărul literar și artistic*, Anul X, nr. 587, 2 octombrie 2001.
26. Cristea-Enache, Daniel, *Un calofil al ideii*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul VI, nr. 380, 1997.
27. Cronicar, *Un martor îndoielnic*, în *România literară*, Anul XXIX, nr. 29, 1996.
28. Deciu, Andreea, *Ultima soluție...*, în *România literară*, Anul XXVII, nr. 6, 1994.
29. Diaconescu, Romulus, *În centrul atenției Octavian Paler*, în *Ramuri*, nr. 6-7, 1993.
30. Doinaș, Șt. Aug., *Eu și celălalt*, în *Secolul 21. Alteritate*, nr. 1-7, 2002.
31. „Emanuel Lévinas în dialog cu François Poirié”, *Problema alterității*, în „Secolul 21. Alteritatea”, nr.1-7, 2002.
32. Georgescu, Dina, *Omul cu urechea tăiată*, în *România literară*, Anul XXXVIII, nr.41, 2005.
33. Gibescu, George, *Un dialog despre prudență și iubire*, în *Viața Românească*, Anul XCI, nr. 3-4, 1996.
34. Glodeanu, Gheorghe, *Octavian Paler sau tentația romanului parabolic (I)*, în *Tribuna*, Anul VIII, nr. 28, 1996.

35. Glodeanu, Gheorghe, *Octavian Paler sau tentația romanului parabolic* (II), în *Tribuna*, Anul VIII, nr. 29, 1996.
36. Grigurcu, Gheorghe, *Clasicism și angajare*, în *Steaua*, Anul XXXIX, nr. 5, mai, 1988.
37. Grigurcu, Gheorghe, *Exorcizarea prin adevăr*, în *România literară*, Anul XXX, nr. 39, 1997.
38. Grigurcu, Gheorghe, *Glose la Octavian Paler*, în *România literară*, Anul XXIX, nr. 26, 1996.
39. Grigurcu, Gheorghe, *Între vis și istorie*, în *Revista de istorie și teorie literară*, Anul XXXVII, nr. 3-4, iulie – decembrie, 1989.
40. Grigurcu, Gheorghe, *Între vis și istorie*, în *Revista de istorie și teorie literară*, Anul XXXVIII, nr. 1-3, 1990.
41. Grigurcu, Gheorghe, *Un director de conștiință*, în *România literară*, Anul XXXIV, nr. 25, 2001.
42. Grivu, Ovidiu, *Noi, împotriva noastră*, în *Orizont*, Anul V, nr. 8, 1994.
43. Ilea, Letiția, *N-aș vrea să devin om politic*, în *Tribuna*, Anul VI, nr. 25/ 28, 1994.
44. Iliescu, Elvira, *Despărțirea de ... Paler, Tomis*, Anul XXIX, nr. 4, 1994.
45. Interim, *Sfârșitul unei polemici*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul V, nr. 331, 1996.
46. Ioanicescu, Sergiu, *Icar și Octavian Paler sau despre ceruri*, în *Cronica*, Anul XXXIII, nr. 6, 1999.
47. Ionas, Anca, *Octavian Paler*, în *Phoenix*, Anul II, nr. 63, 1991.
48. Iorgulescu, Mircea, *Mărturisirea ca o coridă*, *Familia*, Anul XXIV, nr.24, iunie, 1988.
49. Iorgulescu, Mircea, *Oameni, destine, istorie. Octavian Paler*, în *Lettre internationale. Ediția română*, nr.54, 2005.
50. Lefter, Ion Bogdan, *Polemici cordiale*, *Contrapunct*, nr. 22, 31 mai 1991.
51. Manu, Emil, *Asceza parabolei*, în *România literară*, Anul XV, nr. 25, 17 iunie 1982.
52. Marcea, Pompiliu, *Eveniment literar*, în *Comtemporanul*, nr. 9, 26 februarie 1982
53. Marinescu, Angela, *Vatra dialog. Octavian Paler: Ce iluzii mai poți să păstrezi după ce ai fost cobai într-o experiență utopică sinistră?*, în *Vatra*, Anul XX, nr. 6 (231), 1990.
54. Marino, Adrian, *Don Quijote a greșit adresa*, în *22*, Anul V, nr. 25, 1994.
55. Mariș, Ioan, *Octavian Paler*, în *Transilvania*, Anul XXXIV, nr. 1-2, 2005.
56. Martin, Mircea, *Morala parabolei*, în *România literară*, Anul XV, nr. 49, 2 decembrie 1982.
57. Mălăncioiu, Ileana, *După lupte seculare care au durat vreme de un an*, în *România literară*, Anul XXIX, nr. 51-52, 1996.

58. Micu, Oana, *Perfidul domn Paler*, în *Săptămâna*, nr. 27, 2 decembrie, 1991.
59. Mihăilescu, Dan C, *Monolog în arenă*, în *Transilvania*, Anul XVI, nr. 6, iunie, 1988.
60. Miheș, Marius, *Savoarea observației ratate*, în revista *România literară*, nr. 9.
61. Milca, Andrei, *Octavian Paler - din cioburi se naște autoportretul ...*, în *Caiete critice*, nr. 6, 2005.
62. Mironescu, Andreea, *Eseul și teoria lui*, în revista *Convorbiri literare*, 27 decembrie 2013.
63. Moldovan, Ioan, *Don Quijote în Est*, în *Familia*, Anul XXX, nr. 4-5, 1994.
64. Moraru, Cornel, *Conștiința nemulțumită*, în *Vatra*, Anul XX, nr. 6 (231), 1990.
65. Moraru, Cornel, *Destin de scriitor*, în *Vatra*, Anul XVIII, nr. 5, mai, 1988.
66. Moraru, Cornel, *Viața pe un peron*, în *Vatra*, Anul XII, nr. 4, 20 aprilie 1982.
67. Motoc, Nicolae, *Alegoriile unui moralist*, în *Tomis*, Anul XVII, nr. 2, mai 1982.
68. Mușlea, Ioan, *Strigătele Cassandrei*, în *Steaua*, Anul XLVII, nr. 7-8, 1996.
69. Muthu, Mircea, *Omul și cobra*, în *Steaua*, Anul XXXIII, nr. 3, martie 1982.
70. Nedelcovici, Bujor, *Trei cărți românești*, în *România literară*, Anul XXIV, nr. 31, 1 august, 1991.
71. Nicolae, Emil, *O personalitate mediată*, în *Ateneu*, Anul XXV, nr.8, august, 1988.
72. Paleologu, Alexandru, *Idealismul este prezent azi în consecințele lui*, în *22*, Anul VI, nr. 7, 1995.
73. Papahagi, Marian, *Confesiune și livresc*, în *Tribuna*, Anul XXXII, nr. 13, 31 martie, 1988.
74. Podoabă, Virgil, *Viața pe un peron de Octavian Paler*, în *Familia*, Anul XIX, nr. 1, ianuarie 1983.
75. Pruteanu, George, *Cronica unei «Cronici»*, în *Cronica*, Anul XXV, nr. 16, 1990.
76. Pruteanu, George, *Note despre Paler*, în *Dilema*, Anul III, nr. 118, 1995.
77. Pârvulescu, Ioana, *Iluzii și deziluzii*, în *România literară*, Anul XXVII, nr. 11, 23-29 martie 1994.
78. Rogozanu, C., *Eu sînt un anacronic*, în *România literară*, Anul XXIV, nr. 28, 2001.
79. Romila, Adrian G., *Oglinda domnului Paler*, în *Luceafărul*, nr.13, 2005.
80. Rotund, Nicolae, *Octavian Paler răspunde*, (I) în *Tomis*, Anul XXIII, nr. 3, martie, 1988.
81. Rotund, Nicolae, *Octavian Paler răspunde* (II), în *Tomis*, Anul XXIII, nr. 4, aprilie, 1988.
82. Savitescu, Ionel, *Octavian Paler, Aventuri solitare*, în *Ateneu*, Anul XXXIV, nr. 1, 1997.
83. Scarlat, Grigore, *Boala deșertului*, în *Steaua*, Anul XLII, nr. 5-6-7, mai-iunie-iulie, 1991.
84. Scarlat, Grigore, *Idealuri într-o lume haotică*, în *Steaua*, nr. 9, 1994.
85. Scarlat, Grigore, *Vlagă morală*, în *Viața Românească*, Anul XCVIII, nr. 3-4, 2003.

86. Serghie, Dorin, *Exilul este o dramă individuală ...*, în *Tribuna*, Anul V, nr. 25, 1993.
87. Sicoie, Florin, *Noua poveste a lui Don Quijote*, în *Contemporanul*, nr. 13-14-15, 1994.
88. Simion, Eugen, *Pactul autobiografic, pactul moral*, în *România literară*, Anul XXI, nr. 8, 18 februarie, 1988.
89. Simion, Eugen, *Romanul parabolic*, în *România literară*, Anul XV, nr.7, 11 februarie 1982.
90. Soviany, Octavian, *Cavalerul tristului est*, în *Apostrof*, Anul V, nr. 10-11-12, 1994.
91. Soviany, Octavian, *Împotriva înțelepciunii*, în *Contemporanul*, nr. 13-14-15, 1994.
92. Spînu, Alina, *Diarismul și bolile lui*, în *Tomis*, nr. 10, 2003.
93. Steinhardt, N, *Treizeci și șase de portrete și un autoportret*, în *Echinox*, Anul XX, nr. 1, 1988.
94. Stănescu, C, *Convorbire cu Octavian Paler*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul III, nr.149, 1992.
95. Stănescu, C., *Don Quijote și «quijotizarea estului»*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul IV, nr. 208, 1994.
96. Stănescu, C., *Omul care strigă să-și învingă frica*, în *Adevărul literar și artistic*, Anul III, nr. 103, 1992.
97. Sultana, Craia, *Octavian Paler: Viața pe un peron*, în rev. *Luceafărul*, XXV, nr.12, 20 martie 1982.
98. Țeposu, Radu G., *Problema care mă frământă nu este sfârșitul de mileniu*, în *Familia*, Anul XXV, nr. 12, decembrie, 1989.
99. Tudor, Corneliu Vadim, *Amintiri din copilărie*, *Săptămâna*, nr. 21, 27 mai, 1988.
100. Tudor, Dragoș, *Un cal Mercedes pentru Don Quijote*, în *Literatorul*, Anul IV, nr. 11-16, 1994.
101. Varia, Radu, *O imensă tandrețe*, în *România literară*, Anul XXXVIII, nr. 37, 2005.
102. Vieru, Ioan, *Octavian Paler*, în *Tomis*, Anul XXV, nr. 1, 1990.
103. Ștef, Traian, *Apărarea iluziei*, în *Familia*, Anul XXX, nr. 4-5, 1994.
104. Ștefănescu, Alex., *Fragmente incomode dintr-o viitoare Istorie a literaturii române contemporane*, în *Convorbiri literare*, Anul CXXXI, nr. 12, 1998.
105. Ștefănescu, Alex., *Octavian Paler*, în *România literară*, Anul XXXVI, nr. 4, 2003.
106. Ștefănescu, Alex., *Portretul scriitorului la 70 de ani*, în *România literară*, Anul XXIX, nr. 26, 1996.
107. Ștefănescu, Alex., *A spune lucrurilor pe nume*, în *România literară*, Anul XXVIII, nr. 5, 1995.

108. Ștefănescu, Alex., *Un steag ținut mereu sus*, în *România literară*, Anul XXVIII, nr. 37, 1995.
109. Ștefănescu, Alex., *Între extremism și radicalitate este o deosebire esențială*, în, 22, Anul VI, nr. 7, 1995.
110. *Portret psihologic, Octavian Paler are nevoie de iluzii*, (Schiță realizată de medicul psihiatru Virgil Sorin), în *Cuvântul*, Anul V (10), nr. 5, 1999.

E. SURSE BIBLIOGRAFICE ONLINE

1. <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2007-05-09/octavian-paler-ultimul-interviu-pentru-cotidianul-nu-ma-tem-de-dumnezeu-ci-ma-tem-de-absenta-lui.html>
2. <http://andrierosca.ro/octavian-paler-si-comunismul/> accesat în data de 04. 01. 2016.
3. <http://jurnalul.ro/calendar/omul-zilei-octavian-paler-31439.html> accesat în data de 18. 01. 2016.
4. http://www.romlit.ro/octavian_paler accesat în data de 18. 01. 2016.
5. <http://jurnalul.ro/cultura/arte-vizuale/octavian-paler-jucatorul-de-sah-orb-522270.html> accesat în data de 09. 01. 2016.
6. <http://atelier.liternet.ro/articol/7244/Daniel-Cristea-Enache/Un-azil-de-batrani-Un-om-norocos-de-Octavian-Paler.html> accesat în data de 07 .01. 2016.
7. <https://www.youtube.com/watch?v=9dSsnt79H7o> accesat în data de 11. 01. 2016.
8. <https://www.youtube.com/watch?v=oiDgltCTf9s>
9. <https://alsobromania.files.wordpress.com/2015/05/als-ob-05.pdf> accesat în data de 16. 01. 2016. Cristian Tudor Popescu, Ion Cristoiu
10. <https://www.youtube.com/watch?v=N4n6R79F1fs> accesat în data de 17. 01. 2016. Emil Hurezeanu
11. <http://novaapollonia.ro/2014/03/06/cum-trait-inceputurile-presei-postdecembriste/> accesat în data de 15. 02. 2015.
12. <http://jurnalul.ro/editorial/presa-postdecembrista-sub-semnul-neasezarii-31389.html> accesat în data de 05. 03. 2016.
13. <http://novaapollonia.ro/2014/03/06/cum-trait-inceputurile-presei-postdecembriste/> accesat în data de 05. 03. 2016.
14. <http://www.evz.ro/mostenirea-furata-a-lui-octavian-paler-1036230.html> accesat în data de 02. 03. 2015.
15. <http://revistacultura.ro/nou/2015/08/fictiune-vs-non-fictiune-reprezentari-ale-revolutiei-din-1989-in-literatura/>

16. http://www.upm.ro/cc12/volCCI_I/Pages%20from%20Volum_CCI_I-37.pdf accesat în data de 04. 03. 2016.
17. http://www.upm.ro/cc12/volCCI_II/Pages%20from%20Volum_texteCCI2-95.pdf p. 815, accesat în data de 12. 12. 2015.
18. <https://www.youtube.com/watch?v=QOym8SDJa6I> accesat în data de 26. 02. 2016.
19. [http://institutuldefilosofie.ro/e107_files/downloads/CFP/Extrase%20CFP%20nr.%202-2011/Teodor%20Vidam%20-%20O%20perspectiva%20critic%20constructiva%20asupra%20gandirii%20etice%20\[CFP%20nr.%202-2011\].pdf](http://institutuldefilosofie.ro/e107_files/downloads/CFP/Extrase%20CFP%20nr.%202-2011/Teodor%20Vidam%20-%20O%20perspectiva%20critic%20constructiva%20asupra%20gandirii%20etice%20[CFP%20nr.%202-2011].pdf) accesat în data de 04. 03. 2016.
20. Eugen Simion, *Octavian Paler-fîșa de dicționar (II.)*, în „Cultura”, nr. 31, 20. 07. 2006, <http://revistacultura.ro/cultura.php?articol=28> accesat în data de 18. 11. 2015.
21. <http://www.revistatribuna.ro/wp-content/uploads/2013/12/189.pdf> accesat în data de 27. 03. 2016.
22. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Sahara> accesat la data de 10. 02. 2015.
23. <http://mek.oszk.hu/11900/11931/11931.htm#23> accesat în data de 12. 12. 2015.
24. <http://www.literaturadeazi.ro/rubrici/editorial/neuitatul-paler-7352> accesat în data de 02. 03. 2016.
25. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Sahara> accesat la data de 10. 02. 2015.
26. <http://mek.oszk.hu/11900/11931/11931.htm#23> accesat în data de 12. 12. 2015.
27. <http://www.literaturadeazi.ro/rubrici/editorial/neuitatul-paler-7352> accesat în data de 02. 03. 2016.
28. *Inteviu cu Octavian Paler*, realizat de Eugenia Vodă, apărut la Tvr cultural, accesat pe www.youtube.com, la data de 15.07.2014.
29. <http://mythologica.ro/visul-vehicul-si-creator-de-simboluri/> accesat în data de 13. 03. 2016.
30. <http://www.reverso.net/translationresults.aspx?lang=RO&direction=ebraic%C4%83-roman%C4%83> accesat în data de 29. 04. 2015.